

ව ව ව ව ව ක ස.

ආවාසී බමුදස්සිනම් කොමන්වහන්සේවිසින්
විරචිතයි.

වැලිතොට

විදේහභාෂාරචණකපති
අමරපුර ගණප්‍රධාන සංඝ නායක
ආවාසී උකතට්ඨමහානිසස අරයවංසාලකාර
සෑණිතිලක නායක සථවිර පාදසත්වහන්සේ
විසින්
කරණ ලද විසාරව්‍යාධිකසිහසි.

ගරුතර

එච්. වසිට්. ලබකාණිචුලේ උපසෙකරනායිස්
උත්තාන්සේ විසින් ගෞරවයෙන්
පිළිගන්නාලදි.

සී. පුඤ්චිසිඤ්ඤෝදසිල්වාධර්මවර්ධන
පී. ආදිස්දසිල්වාගුණසේකර කරුණාරත්න
සාමදානනැග
යන අපවිසින්

වැලිතොට

විද්‍යාරත්නාකර සත්තුසෙති
මුද්‍රණය කරවනලදි.

ශ්‍රී ලංකාව. 2443.

1899.

WACCHAWACHAKAYA.

COMPOSED BY THE
DHAMMADASSI MAHA SAMI

TOGETHER WITH SINHALESE
Pharaphrase by the
amarapura ganapradhana sanghanayaka
U. A. NANATILAKA

HIGH PRIEST

THANKFULLY
ACCEPTED BY H. WHITE.
ESQUIRE.

Published By
P. P. S. Dharmavardhana
T. A. D. S. K. Gunasekara.

PRINTED AT THE
VIDYARATNAKARA PRESS

WELITERA

1899

සිංහල පිනය.

වච්චාවකාශ—මෙම ග්‍රන්ථයතෙමේ අදිමද්දන නුවර වැව්පිසු “බමේ දස්සි” නම් හෙරණ වහන්දැකෙණකුන් විසින් කරණලද්දේයි—

මේතෙමේ පාළි සංයකානාදි භාෂාවන්හිදී නම්කරණ ජ්‍යෙෂ්ඨතා රාදි ශාස්ත්‍රයන්හිදී ඉතා දක්ෂතෙකැයි මේ ග්‍රන්ථයෙන්ම නිශ්චය කළහැක්කේයි—මේතුමන්ට ව්‍යාකරණයෙහි සුක්ෂ්මඥාන දැන්වෙහි විශෙෂ පවුනියක් පවත්නා බැව්ද මෙයින්ම හැසියන්තේයි—

මෙය බුඩ වම් 2000 වැන්නෙහි කරණලද බව කියහැක්කේයි

මේ ග්‍රන්ථයතෙමේ කම්මකරුණාදි අටවැදැරුම්වූ වාච්‍යයන්තා දසවැදැරුම්වූ වාචකයන්ද දක්වා කරණලද බැවින් “වච්චාවකාශ” යයි කියනුලැබේ—වාච්‍ය වාචකයන්ගේ විශෙෂ විකෘතාදිය මෙහි මනාමය දක්වනලද්දේයි—වාච්‍යවාචක දූතනැන්මට ඉවහල්වූ එකම ග්‍රන්ථය මේයයි නිර්ගතව කීරහැක්කේයි—පාළිව්‍යාකරණයෙහි වාච්‍යවාචක ශබ්දවෘත්ති නායාදිය ලක්දිව බොහෝ දෙන මේතාක්ම නොදැන සිටින්නෝයි—තේ මෙවැනි ප්‍රයෝජනවත් ග්‍රන්ථයන්ගේ අභාවයෙන්හා උද්ග්‍රහණ ධාරණාදිය රති න බැව්නි—බුරුමරටේ තෙතරුක්කියෙහි ශිෂ්‍යයන්ට මේ ග්‍රන්ථයද ඉතා භික්ෂුකම්න් පුහුණුකරවති එයින් මවුන්ට නිරුක්තිශාස්ත්‍රයෙහි මනා ව්‍යාකෘත භාවයක් ඇතිවන්නේයි—ලක්දිවහිදී ඇතම් භවාසනී පරම්පරාවල මෙයද රහස්ගතව උගන්වනුලබන්නේයි—එයින් ඒ පරම්පරාවල ශිෂ්‍යයන්ගේද නිරුක්ති ශාස්ත්‍රයෙහි විශිෂ්ටපාණ්ඩුතාගෙන් පවත්න්නේයි—

මෙසේ මේ ප්‍රයෝජනවත්වූ ග්‍රන්ථයව්‍යාකෘතවන්නොමැතිව්නුනිකියන්ට ප්‍රයෝජනගැන්ම දුෂ්කර බැවින් ඉතා විසතර සහිතව මේ ව්‍යාකෘත ලියන ලද්දේයි—මෙයින්ම වේ ග්‍රන්ථයාගේ සම්පූර්ණ අතීතසය ලැබියහැක්කේයි—මේ ව්‍යාකෘතවෙහි ප්‍රයෝජන ප්‍රමාණය මෙය කියවීමෙන් හැඟී යන බැවින් මෙහි ඒ ගැණ යමක් නොදක්වමු.

තවද ග්‍රන්ථකරණයෙහි පරිශ්‍රමය ග්‍රන්ථකරණු ලබන්නොම දනිති දුහුදුන් දුහුලෙකුට සම්පූර්ණ නිදෙස් දියක් කරණුනොහැක්කේයි—පුහුදුන් දනන්ගේ යෙදුම්වල සම්පූර්ණ නිර්දෙශකමක් ඇතිවුවහොත් හේ පුහුදුන් සම්භාවයට ඉදුරුම විරාඩ වේ—යටත් පිරිසයින් සවිනේගෙවිද දත් සම්මෙලකයන් විධිවිධානකළ සත්‍යදර්ශිවූ සත්‍යභාෂක බුදුවරුන්ගේ යෙදුම්වල පදයක් පාසා මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයෝ ඊෂ්ඨාපරවශව නානා

දෙස දන්ටනි සේද ලොකැවිභාවතෙහි ඒ එසේ නම් අපවැන්නන්ගේ සෙ
දුමි ඇණ කියනු කිව?

මෙහ වඩවතකරණයෙහිදී ඔව්ව්හු ඤාණාධාර ඤාණකුසල නැනලා
සමගද මෙහි යම් යම් ස්ථාන සමිබැව කපාකොට ලියු බවද සතුටින්
ප්‍රකාශකරමු.

එතැනදුටුවත් සතිප්ප්‍රවාසාදියෙන්වූ යම් යම් දෙය් මෙහි නොමැතියයි
නොකියමු—රුහිංසාවක්කනුවූ නියම වෛසාකරණ සුඛිවරයන්ට එහි
නිර්දේශානිත භාරවේටයි අපගේ රස්තාවයි—

අමරසූර ගණ ප්‍රධාන සංඝ නායක

සු. ඒ. ඤාණතිලක නායක සචරියන් වහන්සේ විසින්

ව්‍යස 21 සිට 35 දක්වා කරණලද භුක්ත

1 මුඛවතාදිපති විසතර වතබාව 'පාළිවතකරණ, සර් ජෝසප්
වැස්ට් රිජ්වේ ලබකාණුකාර උතුමානන් වහන්සේ විසින්

'පිළිගන්නාලදි'

2 කාරිකා විසතර වතබාව 'පාළිවතකරණ, සතමදෙයාට්පති

වූලාලංකාර සිංහම් මහරජතුමන් විසින් 'පිළිගන්නාලදි'

3 නිරුකතිරත්නාකරය 'පාළිවතකරණ, (සංඛ්‍යා 1000)- සතම

දෙයාට්පති වූලාලංකාර මොහරෙරෙයුගන් විසින් 'පිළිගන්නාලදි'

4 ගන්ධාරහරණ වතබාව ගරු. එච්. වේස් ඒජන්ත උන්

නාන්සේ විසින් 'පිළිගන්නාලදි'

5 ගබ්දවෘත්තිප්‍රකාශ වතබාව-සුමත් ගරුතර අයුච්චි නෝල්

වෝකර් ලබකාණුකාර උතුමානන් වහන්සේ විසින් සමාදරයෙන්

'පිළිගන්නාලදි'

6 වට්ඨාවත විසතර වතබාව 'පාළිවතකරණ, එච්. වයිට්

ලබකාණුකාර උපසෙකරනාරිස් උන් නාන්සේ විසින්

'පිළිගන්නාලදි'

7 එකක්ඛරකොස විස්තර වතබාව 'පාළිවතකරණ'

8 කැලියසකාර විස්තර වතබාව 'පාළිවතකරණ'

- 9 ලබ්‍යවිභවය උපතිට්ඨකරණය 'පාලිවකකරණ'
- 10 නිරුක්තිසංග්‍රහ වකවකව 'පාලිවකකරණ'
- 11 සංවණ්ණානානස උපතිට්ඨකරණ වකවකව 'පාලිවකකරණ'
- 12 වාචකොපදෙශ විස්තර වකවකව 'පාලිවකකරණ'
- 13 විභක්තියඋපතිට්ඨකරණය 'පාලිවකකරණ'
- 14 ගැට්ඨික වකවකව 'පාලිවකකරණ'
- 15 සංසන්ධිකරණ උපතිට්ඨකරණය 'පාලි සංසන්ධිකරණය කාවය'
- 16 විද්වත්විද්වත්වක වකවකව 'සංසන්ධිකරණය කාවය'
- 17 පාඨකර්මකරණය උපතිට්ඨකරණය 'සංසන්ධිකරණය කාවය'
- 18 මොහවිද්වත් වකවකව 'සංසන්ධිකරණය කාවය'
- 19 අභිජනනික වකවකව 'සංසන්ධිකරණය කාවය'

උපසම්මතියග්‍රන්ථ

- 1 කාවයන සුත්තපිටකය 'පාලිවකකරණ'
- 2 සුත්තපිටකය 'සම්මුඛවක',
- 3 කාලපිටකය 'පෙරාතීන්ද්‍රයාන'
- 4 පදනෙද වකවකව 'පාලිවකකරණ'
- 5 සාරසංග්‍රහ වකවකව 'සම්මුඛකරණ'
- 6 සංස්කෘතිය 'සම්මුඛවක'
- 7 සංස්කෘතිය අට්ඨකව 'අට්ඨකව'
- 8 දික්කියය අට්ඨකව 'සම්මුඛවක'
- 9 දසකවසානුකරණය 'සම්මුඛකරණ'
- 10 බුද්ධචරිතය 'සිංහල චරිත'
- 11 සාමන්තර චරිතය පොත 'සාමන්තර චරිතය'
- 12 හංසරාජනිකය 'වෛද්‍ය'

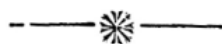
වෙවගල කේ. ඒ. ඩී. මැන්දස් අප්පුහාමි

ශ්‍රී සි ප ත්‍ර ය.

පිට	පෙළ	අශ්‍රිත	ශ්‍රිත
1	17	පණ්ඩිතාලසුද්ධිකරණය	පණ්ඩිතාලසුද්ධිකරණය
3	11	පණ්ඩිත	පණ්ඩිත
5	19	විජිත්තය	විජිත්තය

ශ්‍රී සි ප ත්‍ර ය.

පිට	පෙළ	අශ්‍රුත	ශ්‍රුති
6	17	දනසුත්තානු.	දනසුත්තානු
„	20	සප්තමි	සතතමි
8	13	පබ්බෙකි	පබ්බෙකි
9	26	වෙනි	වේ.
10	2	පකතාසෙය්‍යානි	පකතාසෙය්‍යානි
„	10	අරති-අරති,	අසති-අසති—
„	22	සුචෙතනි	සුචෙතනි
„	3	අත්තභි.	අත්තභි
„	12	අත්ත	අත්ත
13	1	අත්තභි.	අත්තභි.
„	19	ඵසොති	ඵසොති
„	20	අත්තභි, සොභි,	අත්තභි, අත්තභි
14	10	විහකති	විහකති.
„	12	කම්මානිසම	කම්මානිසම.
16	3	යථා ගරුලෙභනානො	{ යථා — ගරුලෙභන නනොනානො
„	6	නිද්දා	නිද්දා
17	6	ගරුලෙභන	ගරුලෙභන
17	33	සච්චිකවද	සච්චිකවද—වෙනත්
18	24	අසුකතානි	අසුකතානි
20	13	වාසවො	වාසවො.
„	31	ආවාසිකෝ	ආවාසිකෝ
24	29	ඔකාසානි	ඔකාසානි
31	19	පටිගතභිතිකුං	පටිගතභිතිකුං
47	පිටේ 8 වෙනි—ශාලාවේ රජදිනා,	සංඝදිනා	පි. ජි. ඩි.
	අනන්ත පිටේ 21 ශාලාවේ—වි. රජ. ඩි.		වි. ජි. ඩි.

සත්තසත්ත වච්චවාචකය.

නමො නායක සත්තසත්තා අරහතො සමමාසුච්චායකං.

- 1 සමමාසච්චායක සුරියො, බොධිසුඤ්ඤාවලොදිතො
බොධිසු නතිකරෙන ධ්වං, ච්චායකං පණමාමි නං.
- 2 සමමමකිරණො සමමා, සච්චායක සුරියොදිතො
කරෙ කා ලොක මඤ්ඤං, ලොකං යො පණමාමි නං.
- 3 සමමච්චායකො යො සච්චායකො, ච්චායකං වාසරාජකො
පාපසී අනාමනාං සත්තාදි, පණමාමි නං.
- 4 යො මජ්ඣිම නිකායසං, සච්චායක නාමවා
අකා ගණ්ඨපදං ථෙරො, ගරං මෙ පණමාමි නං.
- 5 අරමද්දන ධානියො, ධම්මදස්සිති විස්සුතො
සාමණේරවරො ඤෙරො, අකා යං වච්චවාචකං.
- 6 එකාගෙව මයා සමිං පබ්බසා මුපගාමිනා
ගුණා දිව්ඤාන ඤෙරො, පාදෙන අභිසාමිතො.
- 7 පාළි මජ්ඣිකානිකායෙ, නා නා ගතං නාමසිව
නිසසාය ස්ස සභාසාය, කථෙමි අනුච්ඡෙදනං.
- 8 බලානං දුභිසත්තානං, කුකුචින මනාරතා
ජිව්හා ලොහසලාකාය, විධාව සච්චවාචකො.
- 9 නස්මා සච්චරතා වස්සං, පණ්ණාසකං සුඤ්ඤානො
පමාණං ගුණදෙසානං, භාසනෙ එඤ්ඤානාපරො.
- 10 ගොනති යො බලිතා එඤ්ඤා, පමාද්දනිසෙවිතා
ගාථෙව නෙසං සත්තානං, සුඤ්ඤානං විභාවනො.

1 ජිනං නාමා නිරුප්පාසකං, චංඛාමි චච්චාවකං
පුබ්බාවරිය සිහානං, නයං නිස්සාය සායනෙ

(යම් කිසි ලක්ෂණයක් ප්‍රාරම්භ කරණු කැමැතිවූ ආවාසීයා විසින් පළමු කොට රත්නත්‍රයට පුණ්ණය කොට එයින් නසනලද උපද්‍රව ඇතිව ප්‍රාරම්භ කරනු ලැබේ- මේ පුකරණය ප්‍රාරම්භ කරන්නාවූ මේ ආවාසීයෙකු මේ ප්‍රතිඥාකරණ ප්‍රතිඥාවන් නිශ්‍රයන්හා සමග භාග්‍යවත්වූ සම්මුතියක් වන්නේය- පුණ්ණය දක්වනුපිණිස 'ජිනං නාමා' යන ආදිය කිය)

1 නිරුප්පාසකං, නිරුක්තිය දන්නාවූ; ජිනං, (පස්මරුත් පරදවා ජයගත්තාවූ) සම්මුතියක් වන්නේ; නත්වා, (නිරිඳිවාරයෙන්) වැද; සායනෙ, ශාසනයෙහි; පුබ්බාවරිය සිහානං, පුළුච්චායෙහි නිවසෙහි; නයං, නය; නිස්සාය, නිශ්‍රය කොට; චච්චාවකං. චච්චාවකානම් පුකරණයක්; චංඛාමි, කියන්නෙමි.

(එහි ප්‍රථමපාදයෙන් පුණ්ණයද 'චංඛාමි' යන මෙයින් ප්‍රතිඥාකරණයද 'චච්චාවකං' යන මෙයින් ප්‍රතිඥාවන්යද අපරාධයෙන් නිශ්‍රයද දක්වයි-පුණ්ණප්‍රයෝජනය වනාහි ආවාසීයෙක් ඒ ඒ තන්හි සංවෘතියක් නැතිව බිම්යාගේ ප්‍රභව නිශ්‍රය විසි ප්‍රතිවේදනාදි වශයෙන් බොහෝ පුකරණයන් වංශිණයා කෙරෙහි-අනන්‍ය නිවාරණය වනාහි විශේෂයෙන් කැමැතිවේත්-එසේම කියනලදි.)

නිප්පාසකං සොනසං, නතං රතනතං

ආනුභාවෙන සොසෙකා, අනන්‍යයෙ අසෙසතො

යන ආදියයි-ප්‍රතිඥා කරණයාගේ දූක්ඛිමවනාහි ප්‍රතිඥාවන්ගෙන් දූක්ඛිමද විසංවාදනය නොකිරීමෙන් පුකරණයාගේ සොනසංගතාවයෙන් ශ්‍රෝතෘත්ව උපසාහ ජනනපිණිස-'චංඛාමි චච්චාවකං' යි නොකිය 'ජිනං රභාව' යන ආදියම කිකල්හි අතිකක් කිවමහානන්හි අතිකක් කියන්නාක්මෙන් වන්නේය- එසේ ඇතිකල්හිද උත්තමකයන්ගේ වචන මෙන් වන්නේය- එසේ ඇතිකල්හිද පුරුකාන වන්නේය-එසේ ඇතිකල්හිද පුකරණයෙහි අනුත්සාහිතවත්වන්නේය-නිශ්‍රය දක්වීම වනාහි අත්තුක්කංසන පරවම්භනාදි දෛශ්‍යයන්ගේ මිදීමපිණිස- හේ පුකරණයෙහි ශ්‍රෝතෘත්ව ඇදහීමපිණිස-හේ පුකරණයාගේ ගැන්වීම පිණිස- හේ චච්චායාගේ අවබෝධය පිණි

සඤ්ඤා සමාපත්තියෙන් නික්මාදනයවීමෙහි මෙහි අවශ්‍යතාව
සහිත සමුදයානුසාරී—

“දෙවපුතන කිලෙසා භිසංඛාර ඛාන මච්චවසෙන පඤ්චායෙ ජනා
නිති ජිනො” කංචිතං-දෙවපුතනකිලෙසා භිසංඛාර ඛාන මච්චවසෙන
න, දිව්‍යපුත්‍ර ලොක අභිසංස්කාර ස්ථාන ලෝකපුත්‍රයෙන්; පඤ්චාය
රෙ; පස්මරුන්; ජිනානිඉති, දිනානුයි; ජිනො, ජිනනම්-ප්‍රකාශකවු
බ බුබුලාවකයෝද පස්මරුන් දිනුනෙයින් ජිනනම්වෙයි නොදේද?
නොවෙත්; පරුපතිශ්‍රයරහිතනිරතියාවයෙන් දිනුනෙයි නි-නිසන
ලදමැයි බාහුකවාටිකාවෙහි- “නත්ථ ඵලවිබ්භාජිමසං නිකතන ව
සෙන දෙවපුතනමාරස්ස අප්පවත්තිකරණවසෙන කිලෙසාහි සංඛාර
මායකා, සමුදයප්පායන පරිඤ්ඤාවසෙන ඛානමාරස්ස මච්චවාරස්සව;
බොධිමුලෙ ඵව භස්සජිතතා පඤ්චකියස්සරහිතං නිරතියං නං භස්ස
ජිතං උපාදාය භගවා ඵව මාරභස්සජිතොති රොමිතො” යි- “නමාමිති
නමා” නමාමිඉති, වදිමිනුයි; නමා, නමා යනු වේ-“අනම්නතිවාන
නා” අනම්ඉතිවා, වැත්දෙමිනුයිහෝ; නමා, නමා යනු වේ-මේ ‘නමා’
ශබ්දයනෙමේ ප්‍රත්‍යුත්පන්න අනිත් කාලික අමිභශබ්දානුශේඛිව කරුණු
නිමය-මේවනාහි අන්‍යක්‍රියාවක්හා සම්බන්ධ නොවනකල්හි ප්‍රත්‍යු
තානන කාලිකයි-සම්බන්ධවනකල්හි අනිත්කාලිකයි-එසේයෙයින්
ප්‍රත්‍යුතානනාවන්ටවෙයි අන්‍යක්‍රියාවදයක්හා සම්බන්ධ නොයෙයින් ‘නමා
මි’ යන අනිත් දනුයින්ගේ-අනිත්තාවයටමෙහි වනාහි ‘නමා වකඩා
මි’ යි පූර්ව කාලක්‍රියාවයෙන් සම්බන්ධ වේ, මේ නාප්‍රත්‍යයනෙමේද

පුබ්බාපර සමානෙව, කාලෙ හෙතුමිති ත්වාදයො
පරිත්ථා භුස්සජිති පොසො, පිදතිත්ථාන නිකඩම්
නකකව දණ්ණිකා පතිතො, පිතා නොති සතං බලං-යි

කියනලද සතරඅනිත් අතුරෙන් පූර්වකාලයෙහි පවති-‘උච්චිතා
ති උතති’ උච්චිත ඉති, කියනුලැබිනුයි; උතති, උතතිනම්-‘නිහරිතා
උතති නිරුතති’ නිහරිත්වා, ගෙණවුත් උතති, කිම; නිරුතති, නිරු
තතිනම්-එයින් අනිත්කාලයෙහි ‘අභිසංඛාරෙන්නිති ඛාන භිකඩවෙ
නසමා සංඛාරානි ඵවං නිබාරෙන්වා සහෙතුකං කත්වා වුවමානා; අභි
ලාපා නිරුතති නාම’ යි කියනලදි- ‘නිවිජිතා නිසතාවා උතති නිරු
තති’ නිවිජිතායි යෙති, නිසතා, නිසතවු; උතතිවා, කිමහෝ; නිරුතති,
නිරුතතිනම්-එයින් මුලවිකාවෙහි-‘නං තං අභිප්පායනෙන නිවිජිතං
නිසතංවා වචනං නිරුතති’ යි කියනලදි-ඕනොමෝ මහති භාෂායි
දනුයින්නි-කුමක්හෙයින්ද? භාෂාවනුත්වහර් යෙ විසින් එම භාෂාවෙන්
පිටකත්‍රය වදලබුමින්නා අන්‍යභාෂාවකින් නොවදලබුමිනි-එයින්
කිනු, පූර්වනෙයෝ-

සා මාග්ධ ලිලහාසා, නග් සාසා දිකප්පිකා
 බුද්ධාණෝ වසුනාලාපා, යම්බුඩාවාපි හාසරෙ.....යි

‘නිරුතති, ජානනසිලො ජානනධම්මො ජානනෙ සාධුකාරීතිවා නිරු
 ත්වාසුසුදු’ හං නිරුතතාඤ්ඤං-නිරුතතිං, නිරුතතිං; ජානනසිලොවා,
 දන්තාසිල්ලිස්සෙත්; ජානනධම්මො වා, දන්තාසවහාවඥාත්තේහෙත්;
 ජානනෙ, දන්තමති; සාධුකාරී ඉතිවා, දසනුධිතෝ; නිරුතතාඤ්ඤා, නි
 රුතතාඤ්ඤා නමි.-මේ කතිය සාධනධි-කියනලදමැයි සඳහන්වෙයි

සත්තසාධන මුත්තෙපි, තස්සිලාදිසු ඡවයෙ
 ධාතුතො පච්චයස්සතා, කත්තුසානෙව මුත්තිත්තො.....යි

පොරණෙඨී නිසො නසා, සඛිගුණො කත්තු සාධනෙ
 තුලාඛිතරණතෙනා, සිලං පකුති මත්තනො.....යි

මෙයින් ප්‍රණමිතව්‍යවු ජිනතමේ වෙසෙසකලදි-විගෙහණ විගෙ
 භිතව්‍යභාවයු වහාහි යථාක්‍රමයෙන් වෙසී නොවෙයි?

අසඛිවෙසනති නාමානි, සතුණෙන මුගෙසිනො
 තුණෙන නාමං උඛරෙයා, අපිනාමි සහසානො.....යි

කියනලදබැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ‘අරහං-සමමාසමිද්ධො’
 යන අදි තුණපදයින් අතුරෙන් අන්‍යතර තුණපදයකින් වෙසෙසිය
 යුතු-නැවත කුමක්හෙයින් මේ පදයෙන්ම වෙසෙසකලද්දේදැයි?-දැන්
 පිය යුත්තනුගත් නිරුතතිභාවයෙන් ඊට සුදුසු පරිද්දෙන්ද වණ්ණනා
 කුරුණලද බැවිනි-යම් මේ දුක්ඛිය යුත්තකට අනුරූපවශයෙන් දෙශක
 යානව සතුනි කිරීමෙන් ඇද්ද මේ ආවායසියන්ගේ ප්‍රකෘතියෙන්මැයි-
 එසේම අනිකථාචාර්යයන්විසින් ‘බ්‍රහ්මත්තමෙත කථිතෙ බ්‍රහ්මවිහා
 රෙ ඉමෙ ඉති විදිත්වා භියෙත එතේසු අයං පකිණ්ණක කථා පි විකේසු
 යත’ යන ආදියෙන් භාග්‍යවතුන්වහන්සේට සතුනි කුරුණලද්දේය-
 ‘විසබ්බාමි’ යන පදය

පදං චතුර්විධං මුත්තං; නාමාඛිතනො පසගාහං
 නිපාතප්ඤ්ච නඤ්ඤාහිං අසො බල්වහි ධාවති.....යි

සී කියනලද සතුර පදයින් අතුරෙන් අධිකත පදබැවින් විග්‍රහ නො
 කටයුතු.....උත්තමැහු.....යි

රුල්ලිඛිතං නිපාතඤ්ච, පසගා ලපනං තථා
 සබ්බාමනාමි මෙතෙසු, විග්‍රහො නකතො ජසු.....යි

‘වාචකෙහි වුච්චිතබ්බන්ති වචං’ වාචකෙහි, වාචකයන් විසින්; වුච්චිතබ්බං ඉති, කියයුත්තේනුසි; වචං, වචනම්—කථනව්‍යයයි කියනලද්දේ වේ—‘වදනිති වාචකෝ’ වදනි ඉති, කියානුයි, වාචකෝ, වාචකනම්—නමාගේ වාච්‍යවූ අභියන් කියයි ප්‍රකාශ කරණලද්දේයයි කියනලද්දේ වේ—‘වචනාච වාචකොච වචනවාචකෝ’ නං වචනවාචකං—වචනංච, වාච්‍යයද; වාචකොච, වාචකයද; වචනවාචකෝ, වචනවාචකනම්—සමාහාර ව්‍යුහමාසයෙහිද පූ-ලිඛිතය කිසිතැනෙක්හි ‘ඛ මමචිතයෝ’ යන ආදියෙහි මෙන් ශබ්දයෙහි කැමැති වෙත්—පුළුපද වශයෙන් නපුංසක ලිඛිතයද කැමැතිවියයුතුනොවේද? නොවේ ව්‍යුහමාසයා නමා පරපද, නුගතබැවින් උනන්මැනු.

කම්මධාරයෝ චණ්දුච, නපුර්ධොච ලාභිනෝ
නයෝ පරපදෙ ලිඛිතං, ඛුබ්බිති පදනනරෙයි

මෙහි වනාහි වාච්‍ය වාචකය ප්‍රකාශ කුරන්නාවූ ගුණයනෙමිද නද්වයවහාගේ පචාරවශයෙන් ‘වචනවාචක’ යයි කියනුලැබේ—‘පුබ්බා භවා පුබ්බා’ පුබ්බා, පෙර; භවා, වූවා; පුබ්බා, පුබ්බානම්—‘ආ භුසො අහි මුඛං වා කන්ධා ආ පාණකොච්ඡං වා චරිත්තං උපභාපෙතබ්බා උපසංකාමිතබ්බාතිවා අචරියා’ අධි සේධි, භුසොවා, අහිසන්තෝ; අහිමුඛං කන්ධා වා, අහිමුඛ කොචතෝ; අපාණකොච්ඡං වා, ජිවිතානන්තයද ක්වා හෝ; චරිතබ්බා ඉතිවා, හැසිරිය යුත්තානුනුයි හෝ; උපච්ඡාපෙතබ්බා ඉතිවා, උපසංකා කටයුත්තානුනුයි හෝ; උපසංකාමිතබ්බා ඉතිවා, එලභියයුත්තානුනුයි හෝ; අචරියා, අචරියනම් වෙත්—‘පුබ්බාච නෙ ආ චරියා චෙති පුබ්බාචරියා’ පුබ්බාච නෙ, පුළුපුළුවාද ඔහුමය; අචරියා ච ඉති, අචාර්‍යවූවෝද ඔහුමනුයි; පුබ්බාචරියා, පුබ්බාචරියනම් වෙත්—සිහයබදයනෙම වනාහි සමාසගතබැවින් උනන්මැනී වාචක වේ—කියනලද්දේ අභිධානප්‍රදීපිකාවෙහි—

වුසිභාරිය නාගෙකො, සහග්ගා මෙකං පුබ්බවා
සිහ කුසුර්පර සද්දලා, දී තු සමාසගා පුමෙයි

‘පුබ්බාචරියාච නෙ සිහා චෙති පුබ්බාචරිය සිහා’ නෙහං පුබ්බාචරියසිහානා—පුබ්බාචරියාච නෙ, පුළුපුළුවාද ඔහුමය; සිහාව ඉති, සිංහවූවෝද ඔහුමනුයි; පුබ්බාචරියසිහා, පුබ්බාචරියසිහනම් වෙත්—‘නෙ නබ්බො ඤාතබ්බොති නයෝ’ නෙතබ්බොයි සේධි, ඤාතබ්බො ඉති, දත යුත්තේනුයි; නයෝ, නයනම්—‘නීයති ඤායති අභො ඵානෙති වා නතො’ නං නයං—නීයතියි සේධි, එතුෙහි මොවුන් කරණකොචගෙණ; අත්තො, අත්තයනෙම, ඤායති ඉතිවා, දන්තාලැබෙනුයි හෝ; න

2 ජකාරකොව භාවොව, සම්බකො වට්ඨා වච්චා
දුතියා නත්තියා වාපි, වතුත්ථි පඤ්චමි ජට්ඨි—

3 සත්තමිවාහි ජෙනොව, සමාස නත්තා බහාන
කිතකාවාහි විඤ්ඤාහි, දසබ්බා වාචකා ඤෙය්‍යා—

යො, නතතමි—‘අභිසංඝිති නිසංඝාය’ අභිසංඝි ඉති, නිසංඝ කෙල්ලුයි; නිසංඝාය, නිසංඝාය යනු වේ—‘සාසිතනෙ අනෙකානි සාසනං’ අනෙක, ඉමි කරුණකොවගෙන; සාසිතනෙ ඉති, අනුකායනා කරුණුලැබෙනුයි; සාසනං, සාසනනමි—‘සාසිතනෙති නිප්පාදිතනෙති වා සාසනා’ නතමිං සාසනෙ—සාසිතනෙයි සේයි, නිප්පාදිතනෙ ඉති වා, නිපදවනු ලැබෙනුයි හෝ; සාසනං, සාසන නමි).

(මෙසේ ප්‍රථම භාවාවෙන් බුඛ පුණ්ණාදිය දක්වා දන් ‘වංකමි වට්ඨා වාචකා’ යි ප්‍රතිඥකරුණලද බැවින් එයවි සුදුසුපරිද්දෙන් ප්‍රතිඥකරුණු කැමැත්තාවූ මේ අව්‍යායනෙමේ පළමු කොට ඒනාත් වාච්‍යවාවකා සාරූපය දක්වනුපිණිස ‘ජකාරකොව’ යන අදිය නිත).

2 ජකාරකොව, ජවකාරකයද; භාවොව, භාවකාරකයද; සම්බකොව (ඉති) සම්බකියද යන; වට්ඨා, වාච්‍යයෝ; දුට්ඨිං, අවපරිද්දකින්; (විඤ්ඤායා, දහස්සත්තානුය) වෙන්; දුතියා, විනිශාද; තතියාව අපි, තතියාද; වතුත්ථි, වතුර්ථිසද; පඤ්චමි, පඤ්චමිසද; ජට්ඨි, ජෂ්ඨිසද—

3 සත්තමිව ඉති, සත්තමියද යන; ජ ජෙනොව, මේ ජවිහිතත්ති වාචකයෝද; සමාස නත්තා බහාන කිතකාව ඉති, සමාස නත්ත අබ්‍යාන කිතකවාචකයෝදයි; වාචකා, වාචකයෝ; දසබ්බා, දස ප්‍රකාරයකින්; විඤ්ඤාහි, විඤ්ඤාත්වසින්; විඤ්ඤායා, දහස්සත්තානුය—

(මෙහි ‘සම්බකොව’ යන මෙහි පදයානෙරෙන් පරවූ ඉතිශබ්දය තෙම ලුග්‍ය නිර්දේශයි—ගමාමානාභිඥානිබැවින් හෝ අප්‍රසන්නයි—‘කිතකාවාහි’ යන මෙහි ඉතිශබ්දය හෝ අබ්‍යානාර කවයුතු—විඤ්ඤාහි—විඤ්ඤායා යන පදයෝ දෙදෙනෙද අබ්‍යානාරකොව පූර්වයෙහිද සෙදිය පුත්තානුය—‘තතියාවාපි’ යන මෙහි ‘අපි’ යනු නිපාතමාත්‍රයෙකි—වශබ්දයා නමාම සමුච්චයවාවකබැවින් පූර්වයෙන් වාච්‍යසාරා

4 වාචකෙහි දසසුත්තා, අවිච්චි වච්චා සථාරතං හතියායෙහි කතනාව, කරණස්ථාපි චුට්ඨනං

පය දක්වයි-අපරසයසහිතවූ පශ්චිම ගාථාවෙන් වාචකසථරූපය දක්වයි-‘කරොති නිප්පාදෙතිති කාරකො’ කාරෙහිදී සේයි, නිප්පාදෙති ඉති, නිපදවානුයි; කාරකො, කාරකතම-කාරකයාගේ ඔව්‍යුක්තාර භාවය ඇතිකල්හිදී ජාත්‍යපෙක්ෂවශයෙන් එකවචනානුයි-‘භවතං භාවො’ භවතං, වීම; භාවො, භාවනමි (හේ කිතකාමකතභාවයි) ‘භවතාති චූඨස අප්පනනාති භාවො’ අනෙක, මේකරණකාවගෙණ; චූඨස අප්පන, යන ශබ්දයන්දෙදෙන; භවතාති ඉති, වෙත්තයි; භාවො, භාවනමි (හේ තඤ්ඤතභාවයි) තුන්වැදෑරුම්භාවයද සාමාන්‍යවශයෙන් හෝ සිරුරපෙකකෙ මවශයෙන් හෝ මෙහි කැමැතිවනලද්දෙය-‘සමබර්කුතං සමබරෙතා’ සමබර්කුතං, සමබරවකිරීම; සමබරෙතා, සමබරවකුමි-‘අව්ච්චි විබා පකාරං එතෙසත්ති අව්ච්චා’ විබාදී සේයි, අව්ච්චි පකාරං, අභිප්‍රකාරයෝ; එතෙසං ඉති, මොවුන්වනුයි; අව්ච්චා, අව්ච්චානමි-‘ගණන්හු පුබ්බා තාය චිත්තං පුරණී දුතිය’ ගණනානුපුබ්බතාය, ගණන් පිළිවෙළින්; චිත්තං, දෙදෙනෙකුන්ගේ; පුරණී, පුරන්ති; දුතියා, දුතියානමි-‘හතියා-වතුනී’ යන අදිගද මෙසේ විග්‍රහ කටයුතු.

‘සමාසිගතෙහි සමාසො’ සමාසිගතෙ ඉති, සමාසකරණලැබෙනුයි; සමාසො, සමාසනමි-‘සමසතං වා සමාසො’ සමසතංවා, සංකොපකිරීම හෝ; සමාසො, සමාසනමි-‘තෙසං සඤ්ඤානං සිසුසමුතානං වා සිතං අනුකූලන්ති තඤ්ඤං’ තෙසං, ඒ; සඤ්ඤානං වා, ශබ්දසමුහයන්වශෙන්; සිසුසමුතානං වා, සිසුසමුහයන්ව හෝ; සිතංසි සේයි, අනුකූලං ඉති, අනුකූලනුයි; තඤ්ඤං, තඤ්ඤනමි-මෙහි ‘තඤ්ඤං’ යි කිවමනාගන්ති සකාරයහව බකාරද මහව චිත්තද කොට ‘තඤ්ඤං’ යි වේ-කොහොත් ‘තඤ්ඤං’ යි කිවමනාගන්ති සකාරයහව බකාර කොට නිශ්චයිතාගම කොට ‘මද්ද’ යන යොග්‍යවිභාගයෙන් බ්‍යඤ්ඤකයා පරනිමිතින් දකාර කොට ‘තඤ්ඤං’ යි වේ-හිතශබ්දයෙන් මේ ‘සුත්තනිකං’ යන අදියෙහි මෙන් අනුකූලාසිච්චානමි-‘සමාසොව තඤ්ඤානං ආත්මනං කිතකොව සමාස තඤ්ඤානං කිතකො’ මෙහි අව්ච්චි සුබොධයි)

(මෙසේ වාචනවලක සථරූපය දක්වා දුන් ගමිකිය වාචකයෙක් ගමිකිය වාචකයක් නොකියාද සුදුසුපරිද්දෙන්ම වතානි කියායි දක්වන්නේ ‘වාචකෙහි’ යන අදි ගාථාවය කිය)

4 දසහි වාචකෙහි, දශමාවකයන්හා, අව්ච්චි වච්චා, වාචකයෝ අවදෙහා, සථාරතං, සුදුසුපරිද්දෙන්; උතා, ක්‍රියානල්ද්දහුය;

සත්ත සහිත චච්චවාචකය.

5 සබ්බ චූත්තා සමාසෙන, තඨිතෙන නථා. ක්‍රියා
කත්තුකම්මානානිනාගෙන. සාම්මජ්ජිකි තෙනෙනතු.

එතැ, මේ වාච්චවාචකයන් අතුරෙන්; තනිභාස, නෘතීභාස වී
සිත්; කාතාව, කතීගතමේද; කරණංව අපි. කරණගතමේ
ද, වුට්ඨති, කියනුලැබේ.

5 සමාසෙන. සමාසසම්පිත්; සබ්බ, සියලු වාච්චයෝ; චූත්තා,
කියනලද්දහුය; තඨිතෙන. තඨිතසම්පිත්; නථා, එසේම (සිය
ලු වාච්චයෝ) කියනලද්දහුය; අනිතතෙන, අනිතතසම්පිත්;
ක්‍රියාකත්තුකම්මානි, ක්‍රියා කතී කම්මෝ කියනලද්දහුය; නි
තෙනතු, කිතකසම්පිත් වනාහි; සාම්මජ්ජිකි, සාම්මිතිකත්තිය
වර්ජිතවූ සත්වාච්චයෝ කියනලද්දහුය.

(මෙහිදු 'නථා' ශබ්දයෙන් 'සබ්බ චූත්තා' යන පදය අක්ෂීණය
කෙරේ—'සථාකාමං' යි පඨයෙකි හේ අසුඤ්ඤා-සියලුවකයන්ගේ
පිළිවෙළින් වාචකභාවය නැතිහෙයින්—එසේහෙයින් 'සථාරහං' යි කිය
යුතු—චිතියාදිචිතකතිවාචකය සඳහා 'සථාකාමං' යි කියනු නොවේද?
නොවේ 'වාචකෙති ඤ්ඤා' යි කිහෙයින්—චිතියාවෙන් කම්ම කියනලදි—
නෘතීභාවෙන් කතීකරණයේ කියනලදග-වතුර්වියෙන් සම්ප්‍රදානයද ප
ඤ්ඤායෙන් අපාදානයද ජෂ්ඨයෙන් සම්බන්ධයද සහායයෙන් ඔකාසයද
කියනලදි—චිතියාදින්ගේ වනාහි කම්මාදිවාචකභාවය ප්‍රකටභාවයෙන්
වෙන් කොට නොකියනලද්දේයයි දහනු-භාවය වනාහි එහි විධාන
යක් නැතිහෙයින් චිතියාදියෙන් නොකියනලද්දේය-තෙසේවනාහි භාව
ය සමාසයාසිත් කියනලද්දේද? හේ භාවයතෙමේ කිසිවෙකි තුල්‍යානි
භාවානිතෙමේ භාවනම් වේ—'තුල්‍යානිභාවො තුල්‍යා' යන අනිගන්
තුල්‍යාශබ්දයාගේ අනිගන් භාවනම් වේ--සමුච්චයනම් සම්පිණ්ඩනායයි
ඔනොමේද බාහුසිති හේද භාවයි--උක්කමානු 'භාවොති නාම බාහු
න්ථො බාහුන්ථනාමකො ක්‍රියා' යි—එසේහෙයින් තුල්‍යානි සමුච්චයා
නිගතෙමේ භාවයෙහි අනුගතිය හෙද සමාසසම්පිත් කියනලද්දේය-
එයින් තිබු පුරුෂතෙයේ--

තුල්‍යානිභවං සමාසානං චච්චං චච්චිකිකිකා
භාවො අනෙතානං කතො වදනනා වර්තාසනා යි

අත් තත්ති වනාහි භාවයෙන් තොරවූ යත්වාච්චය සමාසසම්පිත්
කියනලදි කියනලදි--හේ කියනලදි--

6 පඨමානු පරත්ථංච, චාවකනා න අනන්තං
නවාචකාති භාසන්ති, ගොවර සද්දසන්ථෙසු

භාවේ විධානනො යෙව සමාසෙ සො නුදහවො
සමාසෙසෙව යො භාවො අවිසයොති දිට්ඨො

ගතිනාධිපතකිතකාන්තිසිත් වනාහි භාවයෙහි කළහෙයින්ම හේ තෙමේ කිසනලද්දේය-චිත්තියාදිත්තේද කම්මාදිත්තේ වාවකභාවය හෙ මෙම කියන්නේය-‘කරණ ක්‍රියා’ කරණං; කිරීම: ක්‍රියා, ක්‍රියානම්-උමගි රකාරපරමාවිත්වනාහි කකාගන්තාවරලොපයද පරනගතයද කොට ‘ක්‍රියා’ යි කිසනලදි-සකාර මකාර නකාර රකාගදින් පරනිමිතින් අනතුරෙහි සිටියාවු වණිතයන්ගේ හැරලොපය වේ-‘ආගමරුකා’ වෙනත නි-සතබතක-ඔපුබ්බානිව පද්‍යා නියෙහ වහිසඬබාහම්-අත්ති-ක්‍රියා පි නතානි-විසති’ යන ආදිය නිදශිතයි-‘ක්‍රියාව කතනාව කම්මෙය්ව ක්‍රියා කත්තුකම්මාති’ ක්‍රියාව, ක්‍රියාවද; කතනාව, කතාවද; කම්මෙව, කම්මයද; ක්‍රියා කත්තු කම්මානි, ක්‍රියා කත්තු කම්ම නම් වෙත්-වෙයින්ද ‘වුත්තා’ යන පදය ලිඛනවිපසාසවශයෙන් ‘වුත්තාති’ යි සම්බන්ධ කවසුතු-‘සමිතා වජ්‍යා යො වා වජේනබ්බො ඵතෙහිති සාම්මජ්ජා’ සාමිනා, සාමිවිහක්තිසම්බන්ධත්වා, හැරියයුත්තානුදායිණෝ: යො,හේ සාමි විහක්තිය; ඵතෙහි, මොවුන්විසින්; වජේනබ්බො ඉති වා, හැරියයුත්තෙකුයි හෝ; සාම්මජ්ජා, සාම්මජ්ජ නම් වෙත්-

(සභාපිතත්තින්ති චිත්තියාදිවුම වාවකයෝ භාවයෙන් කිසනලද්දනුය ප්‍රථමාවිහක්තිනොමෝ තොකියනලද්දිය ඕනොමෝ කුමක්හෙයින් පද්ධතා වයෙන් තොකියනලද්දියදී ඒ දක්වන්නේ ‘පඨමානු’ යන අදිය නිස)

6 පඨමානු, ප්‍රථමාවිහක්තිනොමෝ වනාහි; පරත්ථංචච, පරාජීයම; චාවකනා, වාවකභාවයෙන්; අනන්තං, නමාගේ අජීය; න, වාවකනොවනභාවයෙන්; නවාචකා ඉති, වාවක නොවෙත්යයි; සද්දසන්ථෙසු, ශබ්දශාස්ත්‍රයන්හි; ගොවර, විශෙවුවෝ (පශ්ඨිතයෝ) භාසන්ති, කියන්

(‘පුරිසො ගච්ඡති’ යන ආදියෙහි පුරිසශබ්දයතෙම සමාජී ස්වය ලිඛන සම්බන්ධ අස්ත්‍රය කියයි. සම්බන්ධානුකූලකෙරෙන් පරවු නිවිසන්නොමෝ කතියකාරක පකවචන සම්බන්ධ අස්ත්‍රය කියයි-පුරිසශබ්දයාකෙරෙන් පරවු සිවිතකතිනොමෝ වනාහි යම්හේ පුද්පාදන අත්තකාංශයෙහි පිදා මාන ශුභලාදිය බවුප්‍රවද්ද එසේම තමාපිසන් අබ්බන්ධිතනි සබ්බන්ධ

7 අත්තතොටා බාහිරොටො, දුරිබො තොති සද්දසො
පකත්තසොටො අත්තතොටො, බාහත්තොටො දුරිතාදාත්තො

තපරයාගේ සම්බන්ධායුක්ත සම්බන්ධ අනිත්ත බබ්බුච්චය නොකියයි එසේම සත්ත දෙපනතම වේ වාචක නොවේ යනු අනිත්තයයි- 'දෙසක් සමෙත පඨමෙ ජාතා පඨමා' දෙසනාකමෙත, සොනක්කමෙත; ප ඨමෙ, පළමුවැන්නෙයි; ජාතා, වූවා; පඨමා, පරිමානම්- 'පඨමං කල ලං තොත්' යන සද්දෙහි මෙත් මේ ප්‍රචිතය මේ විනිශ්චය යන සද්ද් කම තෙක් නැති-තුනබදු තෙමේ පනතබදාපිටි-ගේ වනාහි විශේෂාපිටි- 'අරි යතාති අපො' අරිතෙනෙති. දත්තාලංඛෙනුයි; අපො, අපචිතම්- 'අ රග් සුඤ්ඤානිවුඛොවා භවතිති අපො' අරග්ගිසේයි; සුඤ්ඤානිවුඛො, සු ඩාහවුච්ච; භවතිති, වේනුයි; අපො, අපචිතම්- 'පරසං අපො පර පො' තං පරයං-පරසං පරයාගේ; අපො, අනිත්තම; පරපො, පරප චි තම්- 'අනතතො අත්තො අත්තත්තො' තං අත්තත්තං හේ සුඛොධි- 'ඉන්ද්‍රියානං ඉන්ද්‍රියානං චිතෙ එතෙසත්තං ගොවර' ඉන්ද්‍රියං සේයි, ඉන්ද්‍රියා නං, ඉන්ද්‍රියාසත්තං; චිතෙ, හැසිරීම; එතෙසා ඉති, මොවුන්වනුයි; ගොව ර, ගොවරානම් වෙත්- 'තොගබ්බෙතෙම ඉන්ද්‍රියානිවාචකයි- 'සප්පතති සොනවිසංසුඤ්ඤා රමෙත්තොවාං ගච්ඡන්තිති සද්ද, සප්පතති යි සේයි, සොනවිසංසුඤ්ඤා රමෙත්තොවාං, සමුත්ත වීඤ්ඤායාගේ අරමුණුවීම, ග ච්ඡන්ති ඉති, තෙත්නුයි; සද්ද, සද්දනම් වෙත්- 'සද්දියන්ති උචාරියන් තිතිවා සද්ද, සද්දියන්ති සේයි, උචාරියන්ති' ඉතිවා, කියනුලංඛෙත්තයි හෝ; සද්ද, සද්දනම් වෙත්- 'අත්තෙ සුචරන්ති පකාසෙත්තිති සත්ථාති' අත්තෙ, අනිත්ත; සුචරන්ති යි සේයි, පකාසෙත්ති ඉති, ප්‍රකාශ නොර ත්නුයි; සත්ථාති, සත්ථනම් වෙත්- 'අඤ්ඤාණං වා සප්පතති උපපතති වි බාසෙත්තිති සත්ථාති' අඤ්ඤාණං වා මොග්ග හේ; සප්පතති යි සේයි, උපපතති යි සේයි, විබාසෙත්ති ඉති, තසත්තයි; සත්ථාති, සත්ථනම් වෙ ත්- 'සද්ද, ගෙව සත්ථාති සද්දසත්ථාති-තෙසු සද්දසත්ථෙසු-සද්ද, එව, ගබ්බෙත්තෙ; සත්ථාති, ගාසු වූවානු; සද්දසත්ථාති, සද්දසත්තම් වෙත්)

(දත් විනිශ්චිත භූමිදාසයාදීන්ගේ වාචකත්වය විස්තරයෙන් දක්ව තතේ යම්තෙසකින් අනිත්තයෙහි දක්වා විභාග කරන්නේ වාචකත්ව ය මනාකොට දතතාසන්නද එසේනසින් පළමුතොට අනිත්තයෙහි දක්වනුපිණිස 'අත්තතොටො' යන සද්ද යන)

7 සද්දත්තොටො, අබ්බද්ධතොම; අත්තත්තොටො, අත්තත්තොටො, බාහිරතොටො, බාහත්තොටො යද්දයි; දුරිබො තොති, විප්‍රකාර වේ; ජාතං, මේ අනිත්තයෙහිදෙදෙනා අනුරෝග; පකත්තත්තොටො, ප්‍රකා

තාඤ්ඤතෙම; අන්තත්ථො, අත්තඤ්ඤතම් චේ; දුරියාදාත්
ථො, චිතියාදිත්ථො අඤ්ඤතෙම; බාතාත්ථො, බාතාඤ්ඤ
තම් චේ

(‘අනෙකා අත්පො අනතත්පො’ අනෙකා, ඇතුළත්විමු; අත්පො, අ
නිසයනෙම; අනතත්පො, අනතත්නමි—‘සද්දස අත්පො සද්දත්පො’ සද්
සස, සද්දසානේ; අත්පො, අනිසයනෙම; සද්දත්පො, සද්දත්තමි—‘ප
ඨමං කරුණිති පකති’ පඨමං, පළමුවකාව; කරුණි ඉති, තබනුලැබේ
නුයි; පකති, පකතිනමි—‘පකති එව අත්පො පකතත්පො’ පකතිඑව,
ප්‍රකානිතම: අත්පො, අනිවුසේ; පකතත්පො, පකතත්නමි—‘ප
කතිසා වා පවතො අත්පො පකතත්පො’ පකතිසාවා, ප්‍රකානිස
පිතිසානේ; පවතො, පවත්නාමු; අත්පො, අනිසයනෙම; පකත
ත්පො, පකතත්තමි—‘දුතියා අදි සෙසං වාචකානන්ති දුතියාදසො’
දුතියා, විනිසානෙම; අදි, සිමාවා; සෙසං වාචකානං ඉති, සම් වාච
ක කෙණෙකුත්තමි, දුතියාදසො, දුතියාදසනමි වෙත්—අදිසෙසනෙම
අවසව වචනය අපාදන වචන සයි කියා විප්‍රකාර වේ—එහි ‘සබ්බාදිති
සබ්බාමාති’ යන මෙහි අදි සෙසනෙම ‘අදිසති’ යන අනිසෙන්
අවසව වචනමි වේ—‘පබ්බතාදිති බෙතනාති’ යන මෙහි ‘අදිසති එ
තසමා’ යන අනිසෙන් අපාදන වචනමි—මෙහි වයාති මේ සද්දසෙ
සනෙම අවසවවචනයයි දසනු—විනිසාවාචකය වනාහි දසවාවකයන්
ගේ අවසවස වේ. ඉදිත්තනාහි අපාදනවචනය වන්නේ නම් ‘පබ්බත
දිති බෙතනාති’ යන මෙහි පථිතපරිත්තසගෙන් සෙසු වාචකයන්ගේ ගැන්
ම මෙන් විනිසාවාචකයාගේ පරිත්තසගෙන් සෙසු වාචකයන්ගේ ගැන්
ම වන්නේය—‘දුතියාදිනං අත්පො දුතියාදත්පො’ දුතියාදිනං, විනිස
දිත්තේ; අත්පො, අනිසයනෙම; දුතියාදත්පො, දුතියාදත්තමි)

(ප්‍රකාශනය සහ කවරෙද? විනිශ්චය කවරෙද? හේ මේදී දක්වන
නේ 'සකන්තාදිති' යන අදිය කිය)

8 හි, (මාවිසින්) චෙනසකිසනුලංචේ; සකත්ථාදි, ස්වාභාවිකව
නිකත්ථො, අනිත්‍යතා; පකතාත්ථො ඉති, ප්‍රකාශනයේ සිදු;
සබ්බකාරකසාමනදි, සබ්බකාරක සාමනදි; විභාගත්

පො ඉති, විභක්තාසීයසීද; විද්දාදානා, ප්‍රාඥයාපිසිත්; ජා
තිනො, දත්තාලද්දෙය—

මෙහි හි ශබ්දය තෙමේ

විකාරමයෙව විත්ථායෙ, දල්භියෙ ඵලතෙතූකෙ

නායානම් කරණෙව, විසෙසෙ දන්දයෙ පිච

ව්‍යාහිරෙකෙව භිසද්දො, නවත්පෙසු පකාසිතො—සී

කියනලද නවාසියන්දානෙත් විශේෂාසීයෙහි වැටේ- මෙහි විසාර
විත්කාන ගකාකරණවකතාවෙන් දායුතු- 'සකත්ථාදිති' යි තාහිසාත්
තදදයෙක් හෝ වේ- 'සො ඵච සකො' යොඵච, නෙමෙම; සකො, සක
නම්- 'සකො' විසෙසිතාබ්‍යස ඵයො විසෙසනත්ථො සකො' සසෙවිසෙසි
තාබ්‍යසවා; සාහිසවිසෙසිතවායාගේහෝ; ඵසොවිසෙසනත්ථො, මේ වි
සෙසණාසීයතෙම; සකො, සකනම් වේ- 'අරියතෙ ඤායතෙ විසෙසන
සබ්බානො අහිට්ඨෙය්‍ය අතාතෙ පචකතෙ විසෙසිතාබ්‍යසත්ථො අතෙ
නාහිවා අත්ථො' අරියතෙ යි සේයි, විසෙසනසබ්බානො, විසෙසණසබ්
බතනද්ද; අභිසෙසක, අභිසෙසය; ඤායතෙතූතිවා, දන්තාලාවේනුසී
ගෝ; අයායෙයි සේයි; අතෙත, මෙකරණකොටගෙණ; විසෙසිතාබ්‍යස
ත්ථො, වෙසෙසියුතුඅත්ථය; පචකතෙ ඉතිවා, පචතිනුසිහෝ; අත්ථො,
අත්ථ නම්- 'සකොඵච අත්ථො සකත්ථො' සකොඵච, නෙමෙම; අත්
ත්ථො, අභිඵුයේ; සකත්ථො, සකත්ථ නම්- හේ වනාහි ශාඛි ආදි වෘයෙන්
සත්ථාදාරම් වේ- උසත්මානු—

සරුපා ජාතිකං දබ්බං, භූණං සම්බන්ධකො කියා

කුසාකාරක සම්බන්ධො, සකත්ථො සත්තවා මනො—සී

මවුත්තේ විභාගය 'සද්දත්ථාදෙවිතනා' දියෙන් ගත්යුත්තේය- 'සකත්
ත්ථො ආදි යංක සො සකත්ථාදි' සකත්ථො, සාහිසිතෙම; ආදි, ශිමා
වුයේ; යසං, යවෙත්තටද; සො, තෙතෙම; සකත්ථාදි, සකත්ථාදින
ම්- 'සකත්ථො ආදි යෙසනාහිවා සකත්ථාදයො' තෙති සකත්ථාදිති- සකත්
ත්ථො, සාහිසිතෙම; ආදි, ශිමාවුයේ; යෙසංඉතිවා, යම්කෙණෙකුත්ථ
නුසිහෝ; සකත්ථාදයො, සකත්ථාදිනුනම් වෙන්- ආදිශබ්දයෙන් ද්‍රව්‍යලී
භයෙන් ගැණේ- 'තිණණං සමුත්ථාගිතො' තිණණං, තුන්දෙනෙකුත්තේ;
සමුත්තො, සමුත්තතෙම; තිකො, තිකනම්- 'තිකො අත්ථො තිකත්ථො'
තිකො, ත්‍රිකය; අත්ථො, අභිඵුයේ, තිකත්ථො, තිකත්ථ නම්- 'ජාතිතතො
තිජාතිනො' ජාතිතතොයො, දායුත්තේනුසී; ජාතිතො, ජාතිතනම්-
'සබ්බතතෙ ගණිතතෙහි සබ්බත' සබ්බතතෙ යි සේයි; ගණිතතෙ
ඉති, ගණිතූලාවේනුසී; සබ්බත, සබ්බතනම්- මිනොමෝ වතාහි එකම
බහුමවයෙන් චිත්තාරම්- 'සබ්බතච කාරකොච සාමවාහි සබ්බතකා

9 අනුත්තා හෙසු අත්තයං, බාහිරයං ච වාචනා
උත්තා හොන්තිව දුතිසාදි, ඉති ජානෙය්‍ය විඤ්ඤානා

රකසාමිනෝ' සච්චතච, සච්චතචද; කාරකොච, කාරකයද; සාමිච
ඉති, සාමිචයද; සච්චතකාරක සාමිනෝ, සච්චතකාරකසාමි නම්
වෙත්- 'සච්චතකාරකසාමිනෝ ආදී යස්ස සො සච්චතකාරකසාමකදි'
සච්චතකාරකසාමිනෝ, සච්චතකාරක සාමිනු; ආදී, සිවාදිවානු; ය
ස්ස, යමෙක්තචද; සො, හේතෙමේ; සච්චතකාරකසාමකදි, සච්චත
කාරකසාමකදි නම්—ආදී ශබ්දයෙන් අලපනාදින් ගැනෙණි—'කම්මාදි ච
සෙත එකානාදිවසෙත කාලාදිවසෙතච අත්ථො විහන්තිති විහන්ති
සො' කම්මාදිවසෙත, කම්මාදිවසෙතෙන්ද; එකානාදිවසෙත, එකත්වා
දිවසෙතෙන්ද; කාලාදිවසෙතච, කාලාදිවසෙතෙන්ද; අත්ථො, අස්සයන්; වි
හන්තිඉති, බෙදන්නයි; විහන්තිසො, විහන්තිහුනම් වෙන්—'විහන්ති
නං අත්ථො විහන්තස්ථො' විහන්තිනං, විහන්තින්ගේ; අත්ථො, අස්ස
හෙම; විහන්තස්ථො, විහන්තස්ථ නම්—'විජුනනසිලොවිඤ්ඤා' තෙත වි
ඤ්ඤානා' විජුනනසිලො, දන්නාසුලුයින්; විඤ්ඤා, විඤ්ඤානම්—

(මෙසේ අම්මන්ගේ චක්‍රකාරකය දක්වා මවුන්අතුරෙන් වාචකයෝ
කුමක්පිණිස කිවාහුද? යන වොදනාවෙහි එය පරිහරණය කිරීමෙන්
ස 'අනුත්තා' යන ආදිය කිය)

9 දුතිසාදි වාචනා, විනිසාදිවාචකයෝ; හෙසු, ඒසවාසීබාහත
සීයන්අතුරෙන්; අත්තයං, සවාසීය, අනුත්තා හොන්ති, නො
කිවාහුවෙන්; බාහිරත්ථංච, බාහතස්මයි; උත්තාවහොන්ති
ඉති, කිවාහුවදවෙතියි; විඤ්ඤානා, ප්‍රාග්‍රතෙම; ජානෙය්‍ය,
දන්නෙය—

(විඤ්ඤානා' යනු ප්‍රථමාසීයෙහි කරණ විහක්තියි-විහක්ති විපයභාසය
නොවේ—'අත්තනාච අත්තානං සමන්ති' යන ආදියෙහි මෙහි-ජානෙය්‍ය
යන ක්‍රියාශබ්දය කරනු සිටිවාමකයි-ඒ ක්‍රියාශබ්දයෙන් තද්වාචකව
ය දැනිතලිති කරනු සිටියෙහි තවාචකවිහන්ති නොවේ—උත්තාවානු—

වුත්තක කම්මාදිසාමිසම්මං, ලිඛිතෙහි පඨමා සිතා
අවුත්තෙතතු හවත්තාදාදා, දුතිසාදි යථාර්තං—යි

(දන් විනිසාදින්ගේ කම්මාදිබාහතස්මයාගේ වාචකතාවය 'ප්‍රම-පස්ස
ති තෙත්ථහි' යන ආදියෙන් විසතරවශයෙන් විහාග කොට කිය)

10 පුමං පසාති තෙත්ති හි, දුතියන්තො පුමංඉති
කම්මකාරක සංඛාරානං, එකාත්තමෙව ආවදෙ—

10 හි, විස්තරකරන්නෙමි, පුමංපසාති ඉති, පුමංපසාති
යන; එතථ, මේ උද්ගරණයෙහි; පුමංඉති, පුමංයන; දුතී
යන්තො, ද්විතියාන්තශබ්දයනෙම; කම්මකාරක සංඛාරානං, ක
ම් කාරකයයි කියනලද; එකාත්තං එව, එකාචයම; ආවදෙ,
කියන්නෙය—

(‘පුමං’යන විනිසානන්තයා නමා ‘පසාති’ යන ක්‍රියාව අපෙක්ෂාකරණය
කින් කම්මානික මිත්‍ය කොට ‘කම්මකෝදුතිසා’ යන සූත්‍රයෙන් ඒ සම්මා
නිසංඛාරානිසංඛාර විනිසාමිහකති මිත්‍යාචරණෙන් පවති-ඒ විෂයවූ කම්මා
නිසංඛාරෙව වාච්‍ය නම්-මිත්‍යානුබවු විනිසාමිහකතිනාමෙව වාචකයම්-
සාඛාරාදිනුබවනාති කම්මානිකව අනුබවයානුම වෙත්-කම්මකාරක සම්ම
වනන එකකියමි කියන්නෙයි-මේ වාච්‍ය ප්‍රබාසවයනෙන් කියනලදි—
උත්තමානු—

පඛානකෝසු වුනෙනසු, සෙසා න මනුච්චානසුං
පඛානානු පසෙ ධස්සා, සුත්තානාති විභාසිතො—යි

(මෙහි සියබ්දයනෙමි. විභාරදෙසනකයි—ඉති සියබ්දයනෙම වනාති
ආදි ප්‍රකාර හෙතු ආවාරණ හිදගිනවිපයසානිකත් අතුරෙන් ‘මෙහි
විපසාසානිකත් වැටේ-‘පඤ්චාති ගණනපරිමිප්පද’ යන ආදි සෙ
හි මෙහි—එසේනෙයින් ‘පුමං’ යන සියබ්දය සම්පද්ධතියෙහි දහසුතු—
සේ ‘දුතියන්තො’ යන පදයනා තුලකතිකරණයි—‘කම්මංඑව කාරකො
කම්මකාරකො’ කම්මංඑව, කම්මයම; කාරකො, කාරකවූයේ; කම්ම
කාරකො, කම්මකාරකයමි—‘සම්මත්තෙ කම්මකාරකො’ සම්මත්තෙ
සම්මත්තෙ සම්මත්තෙ, කියනුලැබෙනුයි; සම්මත්තො, සම්මත්තනමි—
‘කම්මකාරකො’සම්මත්තො කම්මකාරකසම්මත්තො’ නංකම්මකාරක
සම්මත්තං-කම්මකාරකොඉති, කම්මකාරකයයි; සම්මත්තො, කියනලදි
දේ; කම්මකාරකසම්මත්තො, කම්මකාරකසම්මත්තනමි—‘ආවදෙ’ යන
මෙහි ආ යන උපසංහිතනෙම ධාතුවිනානුච්චිතකයි-උපසංහිතනෙම
ධාතුවිනානුච්චිත අනුබවනන විශේෂකවශයෙන්, තුන්වැදැරුම් වේ-‘ජිහො
සිතවනෙ ලොකා අභාරං පටිනුසාරිති උග්ගතො සුරියො’ යන ආදිය
ඊට නිදර්ශකයි)

(මහානකුලසිංහවනාති බෙසේවේදයි: එය දක්වන්නේ ‘ප්‍රම අං 3
හි’ යන ආදියාචාර්ය කිය)

- 11 පුමආංඉති පච්චෙකා, කතෙ පන විහාගිතෙ
පුමසද්දෙ, සකත්ථාදි, අත්ථිත්තාසංච ආවදෙ -
- 12 අංචිහත්තිතු, සංචිබ්බව, කම්ම ඤාතා දුකෙ වදෙ
දුකත්ථො සො වච්චං නාම, විහත්ති පන වාවකා -

11 පුමආංඉති, පුමආංකියා, පච්චෙකා, වෙන්වෙන් කොට; විහාගිතෙකතෙපන, බෙදීමකලකල්තිවනාහි; පුමසද්දෙ, පුම ශබ්දයනෙම; සකත්ථාදි, ස්වාභාවික; අත්ථිත්තාසං ච, අත්ති තුණක්ම; ආවදෙ, කියන්නේය -

12 අංචිහත්තිතු, අංචිහත්තිතොමෝවනාහි; සංචිබ්බව, සංචි බ්බවද; කම්මංවදුති, කම්මද හන; දුකෙ, දෙඅසියත්; වදෙ, කියන්නේය; සො දුකත්ථො, හේ අසීවය; වච්චං නාම, වා වන්නම් වේ; විහත්තිපන, විහත්තිතොමෝවනාහි; වාවකා, වා වන්නම් වේ -

(‘පුම අං’ හි විභාගකලකල්කපුමශබ්දයනෙම පුරුෂජාතිසංඛ්‍යාතයාහි යද්ඛ්‍යාව අධාරවූ පුරුෂද්‍රව්‍යයද එක සිව් විසදාකාරපසඛ්‍යාත පුංලිකතයද යන අච්ඡාදන කියායි-අං විහත්තිතොමෝ වනාහි එකවචන සඛ්‍යාවද කම්කාරකයද යන අච්ඡෙදක කියායි-පච්චෙකං යනු ‘පච්චිකං’ යි පදවිෂේද යි මෙක පතිශබ්දය නෙමේ විජ්ඣාවාදකයී වෙන් වෙන් කොට යන අසීවය ‘කර්මයෙහි කතො’ තසමිං කතෙ-කර්මයෙන ඉති, කරුණුලැබේ නුයි; කතො, ‘කතකම්-මේ භාවයෙහිවූ සත්‍යවිභක්ති-‘චන්ද්‍රිතභව්‍යා ති විහාගිතො’ තසමිං විහාගිතෙ-විහරිතබ්බො ඉති, බෙදියුත්තේනුයි; විහාගිතො, විහාගිතකම්-මේද භාවයෙහිවූ සත්‍යවිභක්ති-මේ ‘භාවය නෙමේ ලක්ෂණලක්ෂණවත් ලක්ෂණලක්ෂණවත්වශයෙන් චතුර්විධි-පුච්ඡ ක්‍රියාව ලක්ෂණකම් අපරක්‍රියාව ලක්ෂණකම්-ලක්ෂණක්‍රියාවගේ කතො කම්මයෝ ලක්ෂණවත්තු නම්වේත්-ලක්ෂණ ක්‍රියාවගේ කතොකම්මයෝ ලක්ෂණවත්තු නම් වේත්-දුකත්ථො -

භාවොච භාවවත්තකං ලක්ෂණවත්තකං ලක්ෂණං
කිරියං ලක්ෂණං පුබ්බං පරතං ලක්ෂණං මයං -

තෙසං කතාතාව කම්මයං තබ්බන්තං නාම ජාතියා
ගොසුච දුස්සන්ධිකාසු ගතො දුසාසු අගතො - හි

මෙක වනාහි ‘කතෙ’ යන පුච්ඡිකියාව ලක්ෂණකම්-චිතව කම්ම වූ ‘චිතො ගිතො’ යන මේ පදය ලක්ෂණවත් නම්-‘අවදෙ’ යි ද ‘වදෙ’ යි ද අපර ක්‍ර

13 යථා කම්මකාරකමිති. විභතතා වච්චවාචකා
ඵලං සෙසෙසු සාමෝච, විභතතා ඵකවිඤ්ඤානා—

14 යථා ගරුලෝන නාගො, රුක්ඛං තච්ඡති වාසිතා
දුතං දදති සංඝං, පොසො පතති රුක්ඛතො
රසො නිධිති උච්ඡ්සු. හික්ඛනො පතතච්චරං.

නිද්දයාදිවිභත්තිවාචකං

යාච ලක්ෂ්‍යකම්-විභව කතීචු ප්‍රමඤ්ඤාද අංචිකත්තිඤ ලක්ෂ්‍යවත්තම්
'ප්‍රමඤ්ඤා සද්දො ප්‍රමඤ්ඤා' ප්‍රමඤ්ඤා, ප්‍රමඤ්ඤා; සද්දො, භවිතො; ප්‍රම
ඤ්ඤා, ප්‍රමඤ්ඤානම්-'නිශ්චයං සමුභො තයං' නිශ්චයං, තුන්දෙතෙකුත්
නේ; සමුභො, සමුභයනෙම; තයං, තයනම්-'තයො අවසවා අසානිවා
තයං' තයො අවසවා, තුන්දෙතෙකුත්; අසානිවා, මෝහවතුධිහෝ; ත
යං, තයනම්-සමුඤ්ඤා පෙසකතාවයෙන් එකවචනම්-'සකත්ථාදි අත්
ථානං තයං සකත්ථාදි අත්ථනතයං' තං-සකත්ථාදි අත්ථනතං, සකත්ථාදි
අත්ථනතයං තයං, තුන්; සකත්ථාදි අත්ථනතයං, සකත්ථාදි අත්ථනත
යනම්-'විනාසං සමුභො දුකො' විනාසං, දෙදෙතෙකුත්; සමුභො, ස
මුභයනෙම; දුකො, දුකනම්-'දුකො අත්ථො දුකත්ථො' දුකො, මුක්ඛය;
අත්ථො, අච්ඡිද්‍රයේ, දුකත්ථො, දුකත්ථනම්)

(දුත් මෙම උපාසකයන් සෙසු කතීචුකාරකාදිත්යේද විකාශය දැනගත්ව
තැක්කේසම් දක්වන්නේ 'යථා' යන අදිය කිය)

13 යථා, යම්මේ: කම්මකාරකමිති, කම්කාරකයෙහි: වච්ච
වාචකා, වාච්චවාචකයෝ; විභතතා, විභාගකරණලද්දහුද; ඵ
ලං, ඵලේ; සෙසෙසු, සෙසුකතීචුකාරකාදියෙහිද; සාමෝච,
සාමානියෙහිද; ඵකවිඤ්ඤානා, ශ්‍රේෂ්ඨවිඤ්ඤාවිසින්; විභත්තා,
(වාච්චවාචකයෝ) විකාශ කරණ ලද්දහුය—

(‘සිසන්තිති සෙසා’ තෙසු සෙසෙසු-සිසන්තිති, යෙස වෙන්නුයි; සෙ
සා, සෙස නම්-‘වෙන්-එකවිඤ්ඤානා’ යන මෙම එකභවිඤ්ඤානෙම ශ්‍රේෂ්
ඨාච්ච වාචකම්—එයේම කියනලදි අනිඛානප්‍රදිපිකාවෙහි-‘සෙසා සහාය
සම්බන්ධයක් තුළොසෙමකො නිලිබ්බිකො’ යි)

(උද්ගරණ දක්වන්නේ 'යථා' යන අදි අවිච්චිත යථාච කිය)

14 යථා, උද්ගරණකෙසේද? ගරුලෝන නාගොගතො රු

කං හවිජති වාසියා දුතං දදුති පොසො පනති රුක්කිනො ර
සො තිස්සිති උච්ඡස්සු හිංඛුනො පනතච්චරං ඉති, ගරුලෙන නා
ගො හතො—පෙ—පනතච්චරං යනු උද්ගරණයි—

(වෙහි ඉති ශබ්දය ලුහුරිද්දෙහි ගම්මානවැසිත්තෝ අප්පුකතයි—
යේ ඉති ශබ්දයනෙමේ වනාහි නිදහිනාඤ්ඤි—ආදාමිත්තෝදි—වෙත් වනා
හි මේ විනාශයයි—‘ගරුලෙන නාගො හතො’ යන මෙහි ‘ගරුලෙන’ යන
නාගීයානනශබ්දයනෙමේ කහිකාරක සච්චිකත එක් අවිසක් කියයි—‘ග
රුල-නා’ යි විභාගකළකල්හි ගරුලශබ්දයනෙම ගරුඤ්ජනිසච්චිකත
සොඤ්චයද එයට ආධාරවූ ගරුභ ද්‍රව්‍යයද එහි සිටි විෂද්ධාර සච්චිකත
පුංලිඛිතයද යන අභිතුණ කියයි—නාවිසක්තිනොමේ වනාහි එකවචන
සච්චිකතද කහිකාරකයද යන අවිදෙක කියයි—‘රුක්කිං හවිජති වාසි
යා’ යන මෙහි වනාහි ‘වාසියා’ යන තෘතීයාත්තශබ්දයනෙමේ කරණකාර
ක සච්චිකත එක් අභිසක්ම කියයි—‘වාසි-නා’ යි විභාගකළකල්හි වාසි
ශබ්දය වාසිජනිසච්චිකත සොඤ්චයද එයට ආධාරවූ වාසිද්‍රව්‍යයද එහි පි
හිටි අවිශද්ධාරසච්චිකත සක්‍රීයවිග්‍රහයද යන අභිතුණ කියයි—නාවිසක්ති
නොමේ වනාහි එකවචන සච්චිකතද කරණකාරකයද යන අවිදෙ
ක කියයි—‘දුතං දදුති සංඝස්ස’ යන මෙහි ‘සංඝස්ස’ යන චතුර්විධාන
ශබ්දයනෙමේ සම්ප්‍රදාය සච්චිකත එක් අවිසක්ම කියයි—‘සංඝ-ස්ස’ යි විභාග
කළකල්හි සංඝශබ්දයනෙමේ සංඝජනිසච්චිකත සොඤ්චයද එයට ආධාර
වූ සංඝද්‍රව්‍යයද එහි පිහිටි විශද්ධාර සච්චිකත පුංලිඛිතයද යන අභිතුණ
කියයි—ස විගත්තිතොමේ එකවචන සච්චිකතද සම්ප්‍රදායකාරකයද ය
න අවිදෙක කියයි—‘පොසො පනති රුක්කිනො’ යන මෙහි වනාහි ‘රුක්කි
නො’ යන සක්ඛමානනශබ්දයනෙමේ අපාද්‍යකාරක සච්චිකත එක් අභි
සක්ම කියයි—‘රුක්කි-නො’ යි විභාගකළකල්හි රුක්කිශබ්දයනෙමේ රුක්කි
ජනිසච්චිකතවූ සොඤ්චයද එයට ආධාරවූ වාසිද්‍රව්‍යයද එහි පිහිටි විශද්ධ
කාරසච්චිකත පුංලිඛිතයද යන අභිතුණ කියයි—විගත්තිතොමේ යු
ක්තවූ නො ප්‍රත්‍යයනෙමේ එකවචනසච්චිකතද අපාද්‍යකාරකයද යන
අභිව්‍යාස කියයි—‘රසො හිකති උච්ඡස්සු’ යන මෙහි වනාහි ‘උච්ඡස්සු’ යන
සප්තමානන ශබ්දයනෙමේ ඔකාසකාරක සච්චිකත එක් අභිසක්ම කිය
යි—‘උච්ඡස්සු’ යි විභාගකළකල්හි වනාහි උච්ඡශබ්දයනෙමේ උත්ථානි
සච්චිකත සොඤ්චයද එයට ආධාරවූ උත්ථ්‍රව්‍යයද එහි පිහිටි විශද්ධ
කාරසච්චිකත පුංලිඛිතයද යන අභිතුණ කියයි—යුග්මත්තිතොමේ ව
නාහි එකවචන සච්චිකතද ඔකාසකාරකයද යන අභිව්‍යාස කියයි—‘හික්ඛු
නො පනතච්චරං’ යන මෙහි වනාහි ‘හික්ඛුනො’ යන පෂ්ඨායන ශබ්දය
නෙමේ සච්චිකසච්චිකත එක් අභිසක්ම කියයි—‘හික්ඛු-ය’ කියාද විභා

15 සමුච්චයොව චනොදන, දිගුනා කම්මධාරයා
නුලාභොව වුතොනා තෙහි, න සම්බන්ධො න කාරකා.

ගකලකල්හි වතාහි හික්වූශබ්දයනෙම හික්වුණුනිසංඛ්‍යාත භ්‍යාසීයද එය ව ආධාරවූ හික්වූව්‍යසද එහි පිහිටි විශද්‍යාකාරසම්බන්ධන පුංලියනයද යන අනුමානක කියයි-සම්බන්ධනොමෙ වතාහ එකවචන සම්බන්ධද සම්බන්ධ සම්බන්ධන අකාරකයද යන අවිවාද කියයි)

විනිසාදි විභක්ති වාවකාශයි.

(මෙසේ විභක්තිවාවකාශ විභාග කොට දක්වා දුන් සමාසවාවකාශ විභාග කොට දක්වන්නේ මතු දිගු කම්මධාරය සමාසයන්ගේ එකම අනුමාන වාවකාශයක් ඔවුන් පලවුනොව සංකේතපයෙන් දක්වනුපිණිස 'සමුච්චයො' යන අදිග කිය)

15 චනොදන, චනදසමාසයවිසින්; සමුච්චයො ඵව, සමුච්චයම; වුතොනා, කිසනලද්දේය; දිගුනා, දිගුසමාසයවිසින්ද; කම්මධාරයා, කම්මධාරයසමාසයවිසින්ද; නුලාභො ඵව, (එහිත්) සමානාසීයම කිසනලද්දේය; තෙහි, ඒ සමුච්චයදිගු කම්මධාරය සමාසයන් විසින්; සම්බන්ධො, සම්බන්ධයනෙම; න, නොකිසනලද්දේය; කාරකා (ව). කාරකයෝද; න, ව්‍යාකිත්තලද්දහුය.

(මෙහි ව ශබ්දයනෙම ලුප්තනිර්දේශයයි-ගම්‍යව්‍යාකෘතියෙන්ගේ අප්‍රසන්නයි-'සමාධානෙනවා උච්ඡොගා හො සමුච්චයො' සමාධානෙනවා, එක්කොට; උච්ඡොගා යි සේසි, ගාහො, ගැන්ම; සමුච්චයො, සමුච්චය නම්-(සේ පිළිකිරීමයි) හේ සමුච්චයනෙමේ වතාහි අනුමානයෙන් කෙටි ල සමුච්චයය අනුමානය ඉතරෙතරයොගය සමාහාරයයි චතුර්විධ වේ-ඔවුන්අතුරෙහි කෙටිලසමුච්චයෙහිද අනුමානයෙහිද සමාස නොවේ-කිසාවගේ අප්‍රසන්නාසනිතාවයෙන් නාමයන් නමන් අනෙකතායන්ගේ අප්‍රසන්නාසනිතාවයෙහි-හේ මෙසේයි 'චිවරං පිණ්ඩපානඤ්ඤා සයනාසනා අද්‍යයි-දුකඤ්ච දෙති සීලඤ්ච රතනාහි' යන අදිගයි-ඉතරෙතරයොගයෙහිද සමාහාරයෙහිද සමාස වේ-නාමයක් නමන් ඔවුනොවුන්ගේ යුක්තාසනිතාවයෙහි-'චෙ චෙ පද්‍යානි වජ්‍ය' චෙ චෙ පද්‍යානි, දෙපද්‍යෙදෙපද්‍යෝ; වජ්‍ය, මතුකම්චෙන්-'මතුකා වා මතු' මතුකාවා, මතුසම්පූර්ණාහො; මතු, ම

ඤානමිවෙත්-‘චන්ද්‍ර සදිසත්තා අයං සමාසොපි අත්ථෙති සසංඝායා චන්ද්‍ර
 හි චුච්චිති’ තෙන චන්ද්‍රාන-චන්ද්‍රසදිසත්තා චන්ද්‍රශබ්දාසද්‍රශ්වත්, අයං ස
 මාසො අපි, මෙසමාසයද. අත්ථෙති සසංඝායා, අත්ථෙති සංඝපොත්, චන්ද්‍ර
 ඉති, චන්ද්‍රයයි; චුච්චිති, කියනුලැබේ-තමන් චන්ද්‍ර යන මේ ශබ්දයෙන්
 කාමයශබ්දවශයෙන් සමුච්චය කරන්නාවූ අභිවය කියාද එසේම මේ
 සමාසයකෙමේ සමුච්චය කරන්නාවූ අභිවයත් කියයි-චන්ද්‍ර සමාසය
 තෙමේ උපාසපද්‍රව්‍යානව්‍ය-චන්ද්‍රසමාසය උපාසපද්‍රව්‍ය ප්‍රධානත්වය
 ඇතිකල්හි කෙසේ එකාභිව්‍යවය වන්නේද? කියනුලැබේ සද්ධාදි
 අභිවෙතිද ශබ්දප්‍රව්‍යානත්‍යයේ ලැබීම ඇතිකල්හි දෙපදයන්ගේම
 එකසංඝායෙත්ම අභිව්‍යානේ ප්‍රධානකාරණභාවයෙන් පිරොධයෙක්
 තැනි-හේද චන්ද්‍ර විෂයමය-චන්ද්‍රෙන යනු කර්තෘත්වයෙහි කරණ
 වචනයෙකි-“චෙ ගාථො ද්ව” චෙ ගාථො, ගවයෝදෙදෙනෙක්;
 දිගු, දිගුනමි--“දිගුසදිසත්තා අයං සමාසො දිගු” තෙතද්වයා-
 දිගුසදිසත්තා, දිගුශබ්දයාසද්‍රශ්වත්, අයං සමාසො, මෙසමාසයකෙම;
 දිගු, දිගුනමි-තමන් එකාභිව්‍යවය දිගුශබ්දයකෙම සඬබ්‍යශබ්දය පුළුකොට
 ඇත්තේ වේද නපුංසකලිගු එකවචනආත්තේ වේද එසේම මෙසමාසයද
 සඬබ්‍යශබ්දයත් පුළුකොට ඇත්තේද වේ බොහෝසෙයින් නපුංසකලිගු
 එකවචනආත්තේද වේ එසේහෙයින් ‘දිගුසදිසත්තා දිගු’ යි කියනලදි
 අභිව්‍ය ‘චිත්ත ලක්ඛණෙහි ගතො අවගතො සද්ධොති දිගු’ අභිව්‍ය, නො
 හොත් චිත්ත ලක්ඛණෙහි, දෙලක්ඛණයෙන්; ගතොයිසේයි, අවගතොයි
 සේයි; සද්ධොති, දත්තාලද්දේනුයි; දිගු, දිගුනමි-මෙම ලක්ඛණයෙහි
 සඬබ්‍යශබ්දපුළුකොට නපුංසකලිගු එකවචනබවය යන මොනුයි-‘චිත්ත
 ලක්ඛණෙහි ගවිජ්ඣ පවත්නාහි දිගු’ චිත්ත ලක්ඛණෙහිවා, දෙලක්ඛණයෙන්
 හෝ; ගවිජ්ඣ යිසේයි; පවත්නාහි, පවතිනුයි; දිගු, දිගුනමි-‘කමම
 ච ච යං ඛා රෙ හි ති ක මම ඛා ර යො’ ක මම ඉ ව, ක මම
 ය මෙත්; වයං, දෙක; ඛා රෙති, දරානුයි; කමම ඛා රයො, කමම
 රයනමි-තමන් කමමයකෙම. කමම ඇතිකල්හි ක්‍රියා ප්‍රයෝජන දෙ
 දෙනාගේ ලැබෙනහෙයින් ක්‍රියා ප්‍රයෝජනදෙක දරාද එසේම මෙසමාස
 යකෙම එසමාසය ඇතිකල්හි ප්‍රධානවිද්‍යාවක් නාමයාදෙදෙනාගේ
 ලැබෙනහෙයින් එක්අභිවයක් නාමයන් දෙදෙනෙක් දරයි- ‘කමම
 ඛා රයා’ යනු කර්තෘත්වයෙහි පද්ධති විභාගයයි- ‘තුලස්ස භාවො තු
 ලෙක’ තුලස්ස, සද්ධායාගේ; භාවො, වීම; තුලෙක, තුලයනමි-‘සොභව
 අනො තුලෙකො’ සොභව, හෙම; අනො, අභිවූයේ; තුලෙකො,
 තුලයනමි-තුලයනමි හිනනප්‍රව්‍යාන නිමිති පදයන්ගේ විශේෂණ
 විශේෂිතව්‍යභාවයෙන් එක්අභිවයෙක් පැවැත්වෙයි)

16 කුචේරවාසවෘත්තයහී, වෘත්තය වසානු ලෝපණො
සමුච්චසංඝා වනෙහුන, වනෙහි වුණෙකැහි ජාතිනො
විච්චා නාමෙහි වනෙහි සො. සමාසො පන වාචකො

(ලේසේ විද්‍යාසමාසාදිත්තේ වාචික සංකේතයෙන් දක්වා දැන් ඔවුන්ගේ ව්‍යාපෘතියේ සුවිචිතයා වාචිකත්වය පළමුකොට පිළිගැනීමෙන් දක්වනුපිණි “කුමර” යන ආදිදිගඬු ගායනා කිරීම)

[illegible]

(මෙහි වහාහි විසඳාරදේශනාකවු හිඳබදානොම ලොප්කරණලද්දේ
 ස-“විත්” යන මේපද රූපනමේ “ත්” නො” යන පදයහා සමිඛාභ්ව කවසු
 තු-“විකස” යන පදය ‘ලොපනො’ යන පදයහා සමිඛාභ්ව මේ-“විවිත
 බිබං කප්පනබ්වතති වාකසං” නමුත්ම විකසන- වාචිතබිබං යිසේසී කප්
 තබිබංදුහි, කියුන්ගේනුසී; වාකසං, වාකසනම්-“තු” යනු නිපාතනොනු
 යෙකි-“විවිචංකාමෝත්” යන මෙහි ‘විභ්ට්’ යනු නිර්ධාරණයෙහි මේ-ආ
 ධාරයෙහිගනු ලේ-“කුවෙරවාසමෝ” යන අදි ව්‍යුසමාසයන්හි ‘කුවෙරෝ
 ච වාසමෝච’ යන වාකසනෙහි ‘කුවෙරොච’ යන මෙත් විභක්තියද කුවෙ
 රභක්තියද කුවෙරාභිසෙහි ප්‍රචාත්තමුඛයෙන් වාසවාභිසද කියති-
 ‘වාසමෝච’ යන මෙත් විභක්තියද වාසවාභිසද වාසවාභිසෙහි ප්‍රචා
 තතමුඛයෙන් කුවෙරාභිසද කියායයි ප්‍රාග්ධනෙරේ-භේවනාරයනෙම
 ලොප්කරණලද්-ඒ “කුවෙරවාසමෝ” යන සමාසයෙහි විකාරාභිවු සමුච්චි
 යාභිසනොම අනන්තතාස භේ වාචිතනම් “කුවෙරවාසමෝ” යන සමා
 සය වාචිකනම්- සෙසුයාභිවු ලිඛාභිසෙවිතාහි සමුච්චිසව අනුචි
 යානුම මෙත්, යනාදියහි නිත්‍ය ආවාසයෝ”

ඉතෝකා හෙතෙ වඩාරයේ දෙසැන නමනුවතකු
පඩනානු පරොඩියා යුද්ධනාති විහාරිනා

- 17 දිගුප්පදෙ නිලොකනති වාකොසො භුලාසත්ථවංසා
ලොපෙන සමානවංසා වුගොනා පදෙන භුලාසො
විච්චං නාමෙත්ථ භුලාසො සමාසො පන වාචකො—
- 18 මහානාගොති ඵතථාපි වාකොසො භුලාසත්ථවංසා
ලොපොනා වතසද්දංසා වුගොනා පදෙන භුලාසො
විච්චං නාමෙත්ථ භුලාසො සමාසො පන වාචකො—

(දැන් දිගුසමාසය සම්බන්ධී කුලකයාගේ වාචකත්වය දක්වන්නේ 'දිගුප්පදෙ' යන ආදිය කිය)

17 නිලොකං ඉති, නිලොකං යන: දිගුප්පදෙ, දිගුසමාසපදකෙහි; වාකොසො, වාකාවස්ථාවෙන; භුලාසත්ථවංසා, භුලාසත්ථවංසාවකවු; සමානවංසා, සමානවංසා පදයාගේ; ලොපෙන, ලොපකෙත්: පදෙන, (දිගුසමාස) පදකෙත්; භුලාසො, භුලාසත්ථවංසා, වුගොනා, කියනලද්දේය; ඵතං, මේදිගුසමාසභුලාසත්ථවංසානුපදෙත්; මේනිලොකං යන උදා, ගරුණකෙයින්; භුලාසත්ථවංසා, භුලාසත්ථවංසානුපදෙත්; විච්චං නාම, වාචක නම වේ; සමාසො පන, (දිගු) සමාසකෙමිති නාම; වාචකො, වාචක නම වේ—

(‘දිගුප්පදෙ’ යනු ‘නිලොකං’ යන පදයක භුලාසත්ථවංසා—පත් දක්වාතිවලකනුපිණික ‘දිගුප්පදෙ’ යි විභාවය වේ—‘භුලාසත්ථවංසා’ යි කිවමහානන්ති මෙතථාවගේ අක්ෂරාකාරකයෙන් කකාරය හට ලොපකොප ‘භුලාසත්ථවංසා’ යි කියනලදි—‘භුලාසත්ථවංසා’ වදනි නිවා ‘භුලාසත්ථවංසා’ නැස භුලාසත්ථවංසා—භුලාසත්ථවංසා, භුලාසත්ථවංසා, වදනි ඉතිවා, කියනුපිණික; භුලාසත්ථවංසා, භුලාසත්ථවංසානුපදෙත්—‘නිලොකං’ යන ආදී දිගුසමාසයෙහි “නගො ලොකා සමානවා” යන වාක්යයෙහි භුලාසත්ථවංසාවකවු සමානවංසානුපදෙත් ලොපකරුණද්දේය—එසේසේයින් ඵභුලාසත්ථවංසානුපදෙත් ‘නිලොකං’ යන සමාසපදයෙහි අත්තති නනුපි වාචකනමි—‘නිලොකං’ යන සමාසපදයකි වාචකනමි—සසුකාර්ථාදිහ වනාහි භුලාසත්ථවංසා අනුපදියානුමි වෙති—සසුකාර්ථාදි මෙමසයි)

(දැන් කම්මාරය සමාසයෙන් වාචකත්වය දක්වන්නේ ‘මහානාගො’ යන ආදිය කිය)

18 මහානාගො ඉති, මහානාගො යන: ඵතං අපි, මේඋදාහරණයෙහි; වාකොසො, වාකාවස්ථාවෙනි, භුලාසත්ථවංසා, භුලාසත්ථවංසාවකවු;

19 බ්‍යධිභාව සමාසොච තප්පසො බහුබිබිති
එතෙති භාවච්ච්ඡ්ඤා සත්තත්ථාති මුද්දරිතං

ව්‍යාද්දසා, ව්‍යබ්ද නගබ්දාන්ව; ලොපතො, ලොප්ච්චෙත්; පදෙන, (මනානාහො යන සමාස) අදහසින්; තුලාත්ථො, තුලාත්ථොයනෙ; ව්‍යො, කිංතලද්දය; එත්ථ, මේතුලාත්ථො කල්මිබාරය සමාසයක්; තුරන්: මහාසානො යන උද්ගරණයෙහිහේ; තුලාත්ථො, තුලාත්ථොයනෙ; ව්‍යොයාම, වාච්චනම්චේ; සමාසො පන, (කල්මිබාරය) සමාසයනෙව්‍යාහි; වාචෙයා, වාචකනම්චේ.

(අපිභ්‍යධිසතෙම යට කියනලද 'නිලොකං' යන දිගුසමාසොඋද්ගරණය අපෙයාසෙයෙර්—"ව්‍යද්දෙව් පසද්දෙව් ව්‍යසද්දෙව්" ව්‍යද්දෙව් ව්‍යබ්දයද; නසද්දෙව්, පසබ්දයද; ව්‍යසද්දෙව්, ව්‍යසද්දෙනම්—මෙය එක්සද්දෙව්දයක්හට ලොප්ච්චේ 'මනානාහො' යන ආදි කල්මිබාරය සමාසයක් 'මහනො ව සො නාහො' යන වාක්‍යයෙක් තුලාත්ථො වාචක වූ ව්‍යබ්දයා නගබ්දය ලොප්කරණ ලද්දේය—එසේනෙයින් ඒතුලාත්ථොයනම 'ව්‍යානාහො' යන සමාසපදයෙහි අනන්තනුධි වාචකම් 'මනානාහො' යන සමාසය ව්‍යාහි වාචකනම්)

(දුන් අබ්‍යධිභාව සමාසාදිත්තේ වාචකභාවය දක්වනුපිණිස 'බ්‍යධි භාවො' යන ආදිය කිය)

19 අබ්‍යධිභාව සමාසොච, අබ්‍යධිභාව සමාසයද; තප්පරසො, නත්පරුප සමාසයද; බහුබිබිති, බහුබිබිති සමාසයද (සන) එතෙති, මේ (තුන්) සමාසයන් විසින්; භාවච්ච්ඡා, භාවයෙන්නොවු; සත්තප්පා, (ඒවි කාරක සම්මතභාවයෙන්) සත්තප්පයේ; උතතාමුති, කිංතලද්ද, හුයසි; උද්දරිතං, කියනලද්දේය.

("සබ්බ ලිඛිත විහන්ති වචනෙසු නබ්‍යන්ති න නසන්ති අබ්‍යයා" සබ්බලිඛිතවිහන්තිවචනෙසු, සිලෙ ලිඛිත විහන්ති වචනෙත්ථි; නබ්‍යයන්ති සිසේසි; නසන්තිමුති, නොනසෙත්තුයි; අබ්‍යයා, අබ්‍යයනම්චෙත්—ඔව්හුකවුරුද? උපසිති නිපාතයෝයි—උසන්තමුත්තු 'අබ්‍යයම්හි උපසන්ති නිපාතානං සසන්ති ලිඛිත වචන නෙදෙහි බ්‍යයරතිතන්තා' සි—"අබ්‍යයාන මත්ථං භාවෙති විභාවෙති පකාසෙතිති අබ්‍යධිභාවො" අබ්‍යයානං, අබ්‍යයන්තේ; අත්ථං, අත්ථය; භාවෙති, සිසේසි; විභාවෙති සිසේසි; පකාසෙතිමුති, ප්‍රකාශකෙරේනුයි, අබ්‍යධිභාවො, අබ්‍යධිභාවනම්—මෙහිඅනුනතද්භාවයෙහි හුබාතුහුගේ යොග්‍යයෙහි කතීයෙහි"පව්

20 බ්‍යසිභාවෙ සථාබ්‍යසිං අභිචිත්තං සථාරුචි බහිගාම මඛිත්තිච්ඡාදනං සථානකමං

සා දනිභා නිපානනා සිංඤ්ඤාති' යන සූත්‍රයෙන් ඊළඟින් කොට රූපසි
සිංඤ්ඤා වේ—'අබ්‍යසිභාවො ච සො සමාසොවෙති අබ්‍යසිභාවසමාසො' අබ්‍ය
සිභාවොවසො, අබ්‍යසිභාවවුසේද හේතූනෙවෙය; සමාසොව ඉති, සමාසු
ද හේතූනෙවෙය; අබ්‍යසිභාවො, අබ්‍යසිභාවනම්—වසඤ්ඤානෙම පර
පදයන්හාද යෙදියුත්තේය—'නස්ස පුරිසො තප්පුරිසො' නස්ස, ඔහු
හේ; පුරිසො, පුරුෂතෙම; තප්පුරිසො, තප්පුරිසකමි—

යනසද්ද සමාසමිති සමිං පරපදෙන වෙ
නිග්ගතිනාගමො පුබ්බො වෙහාවොවා පරොසියා

කියනුලදහෙයින් වනාහි 'තප්පුරිසො' යි කිවමනානන්හි 'තප්පුරි
සො' යි චිත්ත වේ—'තප්පුරිස සද්ද සද්දසත්තා අයමිපි සමාසො තප්පුරි
සොති වුච්චති' තප්පුරිස සද්ද සද්දසත්තා, තප්පුරිස ශබ්දයහා සමානවැ
රින්; අසං සමාසො අපි, මේසමාසයනෙමේද; තප්පුරිසොඉති, තප්පු
රිසයයි; වුච්චති, කියනුලැබේ—යමිසේවනාහි මේතප්පුරිස ශබ්දයනෙම
උත්තරපද ප්‍රබානවැටින් උත්තරපදාර්ථයෙහිව පවතද එසේම 'භූමිත
නො' යන අද්ද සමාසයෙහිද උත්තරපදාර්ථ ප්‍රබානභාවයෙන් උත්තර
පදාර්ථයෙහිම පවති—'බහවො චිතයො යස්ස සො බහුබිබ්භි, බහවො
බොහෝවු; චිතයො, බුද්ධි; යස්ස, යමෙක්හුගේද; සො, තෙතෙයි; බහුබිබ්
භි, බහුබිබ්භිනම්—'බහුබිබ්භිසද්දසද්දසත්තා අනමපි සමාසො බහුබි
බ්භිති වුච්චති' බහුබිබ්භිසද්දසද්දසත්තා, බහුබිබ්භිශබ්දයහා සමා
නවැරින්; අසං සමාසො අපි, මේසමාසයනෙමේද; බහුබිබ්භිඉති, බහු
බිබ්භිනමි; වුච්චති, කියනුලැබේ—යමිසේ බහුබිබ්භි ශබ්දයනෙමේ අ
නාපදධානභාවයෙන් භූතයෙහි සිටියේද නියුක්තවූයේද එසේම
මේසියු සමාසයනෙමේද අනාපදාර්ථ ප්‍රබානභාවයෙන් භූතයෙහි සිටි
යේද නියුක්තවූයේද—'භාවෙන වජ්ජිතබ්බො සොවා වජ්ජිතබ්බො එ
තෙතිති භාවවජ්ජා' භාවෙන, භාවයෙන්; වජ්ජිතබ්බො ඉතිවා, හැරී
යුත්තාහුනුසිතෝ; සො, ඒභාවයනෙම, එතෙති මොවුන්විසින්; වජ්
ජිතබ්බො ඉතිවා, හැරීයුත්තේනුයි හෝ; භාව වජ්ජා, භාවවජ්ජකමි
වෙති)

(අබ්‍යසිභාව වාචකොද්ගරණ දක්වන්නේ 'බ්‍යසිභාවෙ' යන අද්ද නිසා)

20 අබ්‍යසිභාවෙ, අබ්‍යසිභාව සමාසයෙහි; සථාබ්‍යසිං, සථාබ්‍යසිං ය

21 නපුරුසෙ ඉසසකකතං, භුමිගතො සලලවිඬො *

කසිනදුස්සං චොරහසං, රූපසංකෘතං ගවමපති.

22 බහුබිබිහිමිති ජිනමාරො, පහතසෙතො ජිනාරුකෙතො

දිනාසුඛෙතො නිගගසෙතො, බහුසසො දසබලො.

(දුන් තත්පුරුස සමාස වාචකොද්ගරණය දක්වන්නේ 'නපුරුසෙ' යන ආදිය කිය)

21 නපුරුසෙ, තත්පුරුසසමාසයෙහි; ඉසසකකතං; ඉසසකකතං යනුද; භුමිගතො, භුමිගතො යනුද; සලලවිඬො, සලලවිඬො යනුද; කසිනදුස්සං, කසිනදුස්සං යනුද; චොරහසං, චොරහසං යනුද; රූපසංකෘතං, රූපසංකෘතං යනුද; ගවමපති, ගවමපතියනුද; (යථාක්‍රමයෙන් උද්ගරණයෝ දනස්තත්තාහු) වෙන්.

(‘ඉසසකකතං’ යන මෙහි “ඉසසරෙත කතං” යන වාක්‍යයෙහි තා නිසාවෙන් තිනොමෝ කරනුයුත් ප්‍රකාශකොට ලොප්කරණලද්දී එසප්තමිය ලොප්කරණලදකල්හි තද්විතියතෙම සමාසයවිසින් කියන ලද්දේය එසේසේයින් කරනුයුත් වාචනමි ‘ඉසසකකතං’ යන සමාසයතෙම වාචනමි--‘ඉසාරකතං’ යි නිවමනා තත්හි ජනස්තානි වලකනපිණිස රකාරයතව ලොප්කොට කකාරයතව විසිකොට මෙසේ කියනලදී--මෙයින් අන්‍යවූ “භුමිං ගතො සලලන විඬො, කසිනසං ආහතං දුස්සං, චොර හසං, රූපෙ සංකෘතං, ගොතං පති” යන වාක්‍යයන්හි ලොප්කරණලදිහකන්‍යානුසාරයෙන් සම්බන්ධකොටිකම් කම්මා නිදිහ වාචනමි වෙන් සමාසපදයෝ වාචනමි වෙති යි දනස්තා)

(දුන් බහුබිහිමිති සමාසයෙහි වාචකොද්ගරණය දක්වන්නේ ‘බහුබිහිමිති’ යන ආදිය කිය)

22 බහුබිහිමිති, බහුබිහි සමාසයෙහි; ජිනමාරො, ජිනමාරො යනුද; පහතසෙතො, පහතසෙතො යනුද; ජිනාරුකෙතො, ජිනාරුකෙතො යනුද; දිනාසුඛෙතො, දිනාසුඛෙතො යනුද; නිගගසෙතො, නිගගසෙතො යනුද; බහුසසො, බහුසසො යනුද; දසබලො, දසබලො යනුද; (මේ උද්ගරණයෝ යථාක්‍රමයෙන් දනස්තත්තාහු) වෙන්.

* භුමිගතො සලලවිඬො යථාක්‍රමයෙන්—

23 වාකෝ ව්‍යාකර්ශ්‍යාස්වතො, වූතො යොච සමාසෙන
චචං නාමෙත් අයො සො, සමාසො චාචකො නාම.

සමාසවාචකො.

(‘චිතමාණ’ යන මෙහි “චිතො මාණ යෙන” යන වාක්‍යයෙහි ‘යෙන’ යන අන්‍යපදයෙහිම කර්තෘත්වය ප්‍රකාශ කොට ලොප්කරණලද්දේය—ඒ අන්‍යපදය ලොප්කරණලදකල්හි තදනීය සමාසයාවීමෙන් නිශ්පාද්දේය එසේහෙයින් කර්තෘත්වය වාච්‍යනම්—‘චිතමාණ’ යන සමාසය වාචකනම්—‘සචිතකං’ යන ආදියෙහිද කතීයාවාච්‍යය ලැබේ—‘සභවිතකකන යං වතනති’ යන වාක්‍යයෙහි කතීයවූ යං යන අන්‍යපදය තෙමේ ලොප්කරණලද්දේය ඒ අන්‍යපදයද ලොප්කරණලදකල්හි තදනීය සමාසයාවීමෙන් කිසිකලද්දේය එසේහෙයින් අන්‍යපදනිවූ කර්තෘත්වය තෙම වාච්‍යනම් ‘සචිතකං’ යන සමාසයතෙම වාචකනම්—ප්‍රථමා බහුත්ව සමාසයද චේ—පූච්ඡාවාය්‍යවරයන් මිසින් කිසිකලදි.

පඨමා දුතියා තතියා චතුර්ථි පඤ්චමි තථි

ජට්ඨිව සත්තම් චෙති බන්ධිති සත්තවිබොධි

මෙයින් අන්‍යවූද “පඤ්ඤා සෙතා ඉමං පදෙසං සොයං, ජිනො රුකො යෙන අසිතා සොයං, දිනො සුඛො යසං රසො සොයං, නිශාතා සෙතා අසමා ගාමා සොයං, බහුති සංඝානි යසං ජනපදෙ සොයං, දස බලානි යසං භගවතො සොයං” යන වාක්‍යයන්හි විනිශ්චිත විභක්තිසහිත ලොප්කරණලද අන්‍යපදයුසාරයෙන් යථාක්‍රමයෙන් අන්‍යපදයන්වීමෙන් කිසිකලද කම්මානාදිහ වාච්‍යනම් වෙත්—සමාසපදයෝ වාචකනම් වෙතියි දතයුතු—‘නිග්ගසෙතො’ යන මෙහි නිකාරය ලොප්කරණලදි)

(මෙසේ තත්පුරුෂාදිත්ගේ උදාහරණ දක්වා ඒ උදාහරණයන්හි තව රත් වාච්‍යද කවරක් වාචකද? යන ප්‍රශ්නය මෙනෙහි කොට “වාකෝ” යන ආදිය කිය)

23 එනම්, මේ (යථාබුද්ධිං යන ආදි) උදාහරණයන්හි; වාකෝ, වාකකවස්ථාවෙහි; විභතතියා, විභක්තියෙන්; යොචතො, යම්අසීයෙක්වෙද; සො එව, ඒ අසීයගෙනමේම; සමාසෙන, සමාසයා විසින්; වූතො, කිසිකලද්දේය; යො අයො, ඒ අසීයගෙනම; ච

24 දැසිකතෙතන් වාක්‍යමිති, ඥානා කතන් වාචිකා
තනියස්මා ස කතෙයො, නිකේන්තෙතොති ජාතිනො.

25 නෙමිතෙතො තප්ථවා වාකො, කතතුචාවස්ස ලොපතො
අධිතෙ සද්දස්ස සමයො, නිප්පච්චයෙන දුච්චතො.

එං නාම, වාච්‍යනම් වේ; සමායො, සමාසයනෙම; වාචකොනාම,
වාචකනම් වේ.

සමාසවාචකයයි.

(මෙසේ සමාසවාචකය දක්වා දුන් තහිතවාචකය දක්වන්නේ පළමු
මුකොව ඒතාක් කතීවාච්‍යස්මා කතීවාචකය උදහරණයන්හා සමග
දක්වනුපිණිස “දැසිකතෙතන්” යන අදිය කිය)

24 දැසිකං ඉති, දැසිකං යන; එනි, මේ උදහරණයෙහි; වාක්‍ය
මිති, (දැසෙන කතං යන) වාක්‍යයෙහි; කතන්වාචිකා, කර්තෘත්ව
අතියත්තාවු; තනියා, තානියාවිභක්තිතොමෝ; ඥානා, (යම්
හෙයකිත්) ලොප්කරණලද්දි; අස්මා, එහෙයින්; සො කත
තො, ඒ කර්තෘත්වයනෙමේ; නිකේන, නිකප්‍රත්‍යයාවිසින්; උ
තො ඉති, කියනලද්දේයයි; ජාතිනො, දන්නාලද්දේය.

(මෙහි දැසකඛ්දයාකෙරෙන් ලොප්කරණලද තානියාවිභක්තියවිසින්
කියනලද කර්තෘත්වය වාච්‍යනම් නිකප්‍රත්‍යය වාචකනමැයි දතයුතු)

(මෙසේ ලුප්තවිභක්තිවශයෙන්හෝ අප්‍රධානවශයෙන් හෝ කතීවාච්‍ය
කතීවාචකයන් දක්වා ලුප්තපදවශයෙන් හෝ ප්‍රධානවශයෙන්හෝ දක්
වනුපිණිස “නෙමිතෙතො” යන අදිය කිය)

25 අථවා, නොහොත්; නෙමිතෙතො ඉති, නෙමිතෙතො යන උ
දහරණයෙහි; වාකො, (නිමිත්තං අධිතෙ යන) වාක්‍යයෙහි;
කතතුචාවස්ස, කතීවාචවු; අධිතෙ සද්දස්ස, අධිතෙ යන ශබ්ද
යාගේ; ලොපතො, ලොප්චිත හෙතෙකොවගෙණ; සො අතො,
ඒ (අධිතෙ යන ශබ්දයෙන් කියනලදකතී) අතීයනෙම; නිප්පච්ච
යෙන, නිප්පත්‍යයෙන්; දුච්චතො, කියනුලැබේ.

(‘නෙමිතෙතො’ යන මෙහි ‘නිමිත්තං අධිතෙ’ යන වාක්‍යයෙහි ‘අධි
තෙ’ යන ශබ්දයෙන් කර්තෘත්වය ප්‍රකාශකොච ලොප්කරණලද්දේය

26 නෙමිතොනා තෙහි වාක්‍යස්මි, දුනියා කමමවාමිකා

තස්මා තස්මි ලුතොන සිතො, නිසාචයෙන වුච්චතො

72 දුසිකත්‍යාචවා වාක්‍යෙ, කතසදෙ, වදෙ කමම

තස්මා තස්මි ලුතොන සිතො, නි කෙත්‍යුතොති ජාතිතො

එය ලොප්කලකල්පිත ඡත්‍යාසාපිසිත් නදහියතෙම කියනලද්දේය එහෙයින් කර්තෘත්වයතෙම වාචනමි ඡත්‍යාසතෙම වාචකතමායි දනුනු)

(කම්මවාචා කම්මවාචකයන් දක්වන්නේ 'නෙමිතොනා' යන අදිය කිය)

26 නෙමිතොනා ඉති, නෙමිතොනා යන; එහි, මේ උදහරණයෙහි; වාක්‍යස්මි, (නිමිත්තං අධිතො යන) වාක්‍යයෙහි; දුනියා, චිත්තාච්ඡාස්තොමෝ; කමමවාමිකා, (යම්හෙයකිත්) කමය කියන්නේ වේද; තස්මා, එහෙයින්; තස්මි ලුතොන, ඒ චිත්තාච්ඡාස්තියෙහි ලුප්තිය ඇතිකල්හි; සො අයො, ඒ (චිත්තා ච්ඡාස්තියෙහි) කම්මාසියතෙම; නිසායෙන, ඡත්‍යාසාපිසිත්; වුච්චතො, කියනුලැබේ

(දුන් ලුප්තපදවශයෙන් හෝ ප්‍රබන්ධයෙන් හෝ දක්වන්නේ 'දුසිකං' යන අදිය කිය)

27 අච්චා, නොහොත්; දුසිකං ඉති, දුසිකං යන උදහරණයෙහි; වාක්‍යෙ, (දුසෙත කතං යන) වාක්‍යවස්තුවෙහි; කතසදෙ, කතශබ්දයතෙම; කමම, කමය; වදෙ, (යම්හෙයකිත්) කියන්නේද; තස්මා, එහෙයින්; තස්මි ලුතොන, ඒ කතශබ්දය ලොප්කලකල්පි; සො අයො, ඒ (කතශබ්දයෙහි) නිසායෙන; නිකෙන, නිකත්‍යාසපිසිත්; උතොන ඉති, කියනලද්දේයයි; ජාතිතො, දන්තාලද්දේය

('දුසිකං' යන වෙති 'දුසෙත කතං' යන වාක්‍යයෙහි 'කර්තෙත කමම' යන අදියෙන් කම්මාසියෙහි පැවතිකල්පි ඡත්‍යාසපිසිත් නදහිය කියනලද්දේය—එහෙයින් කම්මාසිය වාචනමි—ඡත්‍යාසතෙම වාචකතමි)

(වෙසේ කම්මවාචා කම්මවාචකයන් දක්වුකල්හි 'මෙමිකුමයෙන් අතසන්නද දනුන්නේයයි දක්වන්නේ 'සථාමි' යන අදිය කිය)

28 යථාච කතතුකමෙමසු, චිත්තතා චච්චවාචකා
ඵචං සෙසෙසු සාමෝච, චිත්තතා සමයක්ඛුතා

29 කාසිකං සොචග්ගිකඤ්ච, පඤ්ඤායකච ඛුචිකො
දණ්ඩනං භාරවාචුග්ගි, නිදසුනං යථාකාමං

28 යථාච, යම්යේවනාහි; කතතුකමෙමසු, කතී:කම්මයන්හි,
චච්චවාචකා, වාච්‍යවාචකයෝ; චිත්තතා, චිත්තාගතොච කියන
ලද්දහුද; ඵචං, එසේ; සෙසෙසු, සෙසුකරණාදිකාරකයන්හිද;
සාමෝච, සාමාමියෙහිද; සමයක්ඛුතා, දුහිසමය හෝ පිළිපැදිය
යුතු අතීත හෝ දත්තප්‍රමිතින්; චිත්තතා; (වාච්‍යවාචකයෝ) චිත්ත
ගතොච කියනලද්දහුය.

(මෙහි වශබ්දයනෙම පදපුරණයෙහි වැරේ—“සමයක්ඛුතා” යන
මෙහි සමයශබ්දයනෙම—

සමයො සමවායෙව, සමුග්ගෙ කාරණේ බග්ගේ
පටිච්චෙධෙ සියා කාලෙ, පභානෙ ලාභදිට්ඨසු

කිසිනලද අතීතයන් අතුරෙන් “අයනති පච්චනනති සත්තා යථාචි
නිවේසං ඵතෙන” යන අතීතයෙන් දුහිසමයනම්—‘සමාඵතඛෙධා අධ
ගතතඤ්ඤා’ යන අතීතයෙන් හෝ පිළිපැදියයුතු අතීත සමයනම් වේ—
‘තං ජාතීනසීදාදිතො’ සමයක්ඛුතා’ තෙන සමක්ඛුතා—තං, එය; ජාත
නසීලාදිතො, දත්තාසම්භවාදියෙන්; සමයක්ඛුතා, සමයක්ඛුතාමි)

(දත්ත කරණාදීන්ගේ උදහරණ දක්වනුපිණිය ‘කාසිකං’ යන ආදිය
කිසි)

29 කාසිකං, කාසිකංයනුද; සොචග්ගිකංච, සොචග්ගිකංයනු
ද; පඤ්ඤායකච, පඤ්ඤායකයනුද; ඛුචිකො, ඛුචිකොයනුද; ද
ණ්ඩනං, දණ්ඩනංයනුද; භාරවාචුග්ගි, භාරවාචුග්ගයනුද; ය
ථාකාමං, පිළිච්චෙමිති; නිදසුනං, (කරණාදීන්ට) නිදර්ශනයි.

(‘කාසිකං’ යන මෙහි ‘කාසෙන කතං’ යන වාක්‍යයෙහි කාසශබ්දයා
කෙරෙන්නු නානිසාමිහක්තිනොමෝ කරණානිසා කියා ලොපකරණල
ද්දිය ඒ මිහිසාමිහක්තිසද ලොපකළකල්හි ඡිකප්‍රත්‍යයා විසින් නදහි
ගතෙම කියනලද්දේය එයෙහෙයින් කරණානිසානෙම වාච්‍යනම්—ඡික
ප්‍රත්‍යයනෙම වාචකනම්—‘සුච්ඡි අග්ගං ධාතං සුච්ඡනං’ සුච්ඡි, මහාච්ඡි
අග්ගං ධාතං, අග්‍රභානං; සුච්ඡනං, සුච්ඡනනම්—මෙහි විකාරයනෙම
සංහිතාවශයෙන් ආගම වේ—‘සුච්ඡනාය කතං භවිමං’ යන වාක්‍යයෙහි

සුවඟගබ්බකොසෙරන්වු වතුරිච්ඡිකකතීනාමෝ සම්ප්‍රදානාභිස කිසා
 ලොප්කරණලද්දිය ඒ වතුරිච්ඡිකකතීනාද ලොප්කලකල්හි ඡායාප්‍රත්‍යයා
 විසින් තදභිසතොම කියනලද්දේය එසේගෙයින් සම්ප්‍රදානාභිස වාච්‍ය
 නම් ඡායාප්‍රත්‍යයතොමේ වාචකනම්—“පබ්බං අස්ස අඤ්ඤා පබ්බතො”
 පබ්බං, පච්ඡං; අස්ස, මෝහව; අඤ්ඤා, ඇත්තේනුසි; පබ්බතො, පබ්බ
 නනම්—‘පබ්බාදිතො නො’ යන ශබ්දනීතිසූත්‍රයෙන් අස්සනී අඤ්ඤා
 ප්‍රත්‍යය වේ—‘පබ්බතො පත්තිනු නදි පබ්බතො’ පබ්බතො; ප
 ච්ඡාසාකෙරන්, පත්තිනු, පත්තිනු; නදි, නදිතොමෝ; පබ්බතො, පබ්බ
 පබ්බතොයනනම්—මෙහි “යං භාවෙ යතො පත්තිනුති යති යාති වඩ්ඪති
 වාදිසුචි ඡායාප්‍රත්‍ය” යන ශබ්දනීතිසූත්‍රයෙන් පත්තිනුසාභිසයෙහි ඡායා
 ප්‍රත්‍යය වේ—මේ වාච්‍යයෙහිද පබ්බතශබ්දයකෙරන් ප්‍රත්‍යය ස
 ච්ඡාසා පසුබිහිවන්නේනාමෝ අපාදානාභිස කිසා ලොප්කරණලද්
 ද්දිය—ඒ පසුබිස ලොප්කලකල්හි ඡායාප්‍රත්‍යයවිසින් තදභිසතොම
 කියනලද්දේය එසේගෙයින් අපාදානාභිසතොමේ වාච්‍යනම් ඡායාප්‍රත්‍ය
 යතොමේ වාචකනම්—‘බුඞ්ණො’ යන මෙහි ‘බුඞ්ණ පසුබිහි’ යන වා
 ච්‍යයෙන් බුඞ්ණාදිසාකෙරන්වු සප්තම්භිහනතොමෝ ඔකාසාභිස
 කිසා ලොප්කරණලද්දිය ඒ සප්තම්භිහනතොමේ ලොප්කලකල්හි ඡායාප්‍රත්‍ය
 යාච්ඡිත් තදභිසතොම කියනලද්දේය—එසේගෙයින් ඔකාසාභිස
 තොම වාච්‍යනම්—ඡායාප්‍රත්‍යයතොම වාචකනම්—‘දණ්ණිතො’ යන මෙහි
 ‘දණ්ණිතො භාවො’ යන වාච්‍යයෙහි භාවශබ්දයතොම දණ්ණිව්‍යසඛක
 න ප්‍රවාහනීතිනවු භාවාභිස කිසා ලොප්කරණලද්දේය—එසේ ලො
 ප්‍රත්‍යයෙහි නතප්‍රත්‍යයාච්ඡිත් තදභිසතොම කියනලද්දේය—එසේගෙ
 යින් දණ්ණිව්‍යසඛකන ප්‍රවාහනීතිනවු භාවාභිසතොම වාච්‍යනම්
 නතප්‍රත්‍යයතොම වාචකනම්—මේ වාච්‍යාභිස වාච්‍යප්‍රත්‍යයට උද්ගරණි—
 ‘භාරවාහො’ යන මෙහි ‘භාරවාහො අපච්ඡං’ යන වාච්‍යයෙහි භාරවා
 ශබ්දයකෙරන්වු ඡායාප්‍රත්‍යයතොමෝ සම්ප්‍රදානාභිස කිසා ලොප්කර
 ණලද්දිය ඒ ඡායාප්‍රත්‍යය ලොප්කලකල්හිද ඡායාප්‍රත්‍යයවිසින් තදභිස
 තොම කියනලද්දේය ඒ වාච්‍යනම්—ඡායාප්‍රත්‍යයතොම වාචකනම්—‘වාණ
 පච්චං’ යන අදිසූත්‍රයෙන් කියනලද්දේය අපච්ඡං වාච්‍යතො
 වේද? නැවත කුමක්ගෙයින් සම්ප්‍රදානාදි වාච්‍යභාවයෙන් කියනලද්ද්‍යුද?
 සම්ප්‍රදානාදිත්තේද වාච්‍යභාවිති—‘වාණපච්චං’ යන අදිසූත්‍රයතොමේවා
 හි ප්‍රවාහවශයෙන් කියනලදි—සම්ප්‍රදානාදිහුද අප්‍රවාහවශයෙන් කියනල
 ද්ද්‍යුද—එසේගෙයින් ඒ සම්ප්‍රදානාදි වාච්‍යභාවයෙන් කියනලද්ද්‍යුද—
 ‘නිදස්සිතොති නිදස්සනං’ නිදස්සිතොති, දක්වනුලැබෙනුයි; නිද
 ස්සනං, නිදස්සනනම්—‘නිදස්සිතොති අනෙතොතිවා නිදස්සනං’ අනෙතො,

අළුවා

30 වාසිභො දක්ෂණෙයෙකව, විතතතතං රුකඛවා නථා
දණ්ඩතතං වෙණිකොවානි, නිදසුනං යථාකමං.

මේ කරුණකොටගෙන; නිදස්සියහි ඉභ්වා, දක්වනුලැබෙනුයි නෝ;
නිදසුනං, නිදසුනකම් (හේ උද්ගරණයි)

(දුක් ලුප්තපදවශයෙන් හෝ ප්‍රබන්ධවශයෙන් හෝ දක්වනුපිණිස 'අ
ඵවා' යන ආදිය කිය)

අළුවා, නොගොත්

30 වාසිභො, වාසිභොයනුද? දක්ෂණෙයෙකව, දක්ෂණෙයෙක
යනුද; විතතතතං, විතතතතංයනුද; නථා, එසේම; රුකඛවා, රු
කඛවායනුද; දණ්ඩතතං, දණ්ඩතතංයනුද; වෙණිකොව ඉති,
වෙණිකොයනුද; යථාකමං, පිළිවෙළින්; නිදසුනං, නිද
සුනයි.

(‘වාසිභො’ යන වෙග් ‘වසිඨස්ස අපච්චං’ යන වාක්‍යයෙහි ‘නපතති
නපට්ඨී’හි වංසො එතෙත ගොතොත’යනු අභිධේන් කරුණානිධියෙහි
පැවති අපච්චශබ්දයතෙම කරුණානිධි නිසා ලොප් කරුණුද්දේය-එක
රුකඛවායද ලොප්කළකල්හි ඡුප්‍රත්‍යසාවිසින් තදනිධි කියකලද්දේය එ
සේහෙයින් අපතතානිධි කරුණානිධියතෙම වාච්‍යකම් ඡුප්‍රත්‍යසතෙම
වාචකත්මි-‘දක්ෂණෙයෙක’ යන මෙහි ‘දක්ෂණං පටිගාණිති’නුං අර
හති’ යන වාක්‍යයෙහි ‘පටිගාණිති’ යන ශබ්දයතෙම සම්ප්‍රදානානි
ධි නිසා ලොප්කරුණුද්දේය-එය ලොප් කළකල්හිද එය, ප්‍රත්‍යසා
විසින් තදනිධියතෙම කියනලද්දේය එසේහෙයින්-‘පටිගාණිති’ යන
ශබ්දයාගේ අනිධි සම්ප්‍රදානානිධියතෙම වාච්‍යකම්-එයප්‍රත්‍යසතෙම වා
චකත්මි-මෙහිද ‘අරහතො ඉසොසක’ යන ශබ්දනිතිසුත්‍රයෙන් අභි
ධිධියෙහි එයප්‍රත්‍යසාගේ-‘විතතතතං’ යන මෙහි ‘විතතස්ස භාවෝ’ ය
න වාක්‍යයෙහි “භවන්ති බ්‍රහ්මද්‍රව්‍ය ඵලසමා’ යන අභිධේන් විතතානාම
සම්බන්ධ ප්‍රචාරනි නිමිත්තානු අපාදානානිධි නිසා භාවශබ්දයතෙම ලො
ප් කරුණුද්දේය-එයද ලොප්කළකල්හි තත්‍යප්‍රත්‍යසාවිසින් භාවශබ්ද
යාගේ අනිධි අපාදානානිධියතෙම කියනලද්දේය-එසේහෙයින් අපා
දානානිධියතෙම වාච්‍යකම් තත්‍යප්‍රත්‍යසතෙම වාචකත්මි-අන්තර්ගත ව
නාහි ඒ අපාදානානිධියතෙම තභිකප්‍රත්‍යසෙහි පඨකරුණුද්දේය. C
කතමුත්.

සමාසො ගොති සබ්බන්තිතකො සාමි වජ්ජනෙ
තභිකො ලබ්භතෙ හියෙක, කරුණවිධිවජ්ජනෙ. D

31 වාකය විභතතිපදෙහි, යො අභො පරිදිපිතො
සදභොව නතිතෙන, වූතො ඉති විභාවිතො
චචංනාමෙත් අභො සො, පච්චයො පන වාවකො

නම්භ වාවකො

‘උකාවා’ යන මෙහි ‘උකො’ අස්මිං පදෙසෙ අස්මි යන වාකයෙහි ‘අස්මිං’ යන ශබ්දයෙන්ම ඔකාසාඨීය නියා ලොප් කරණ ලද්දේය—එසේද ලොප්කළකල්හි චන්ද්‍රාත්‍යයෙන් කදනීය තෙම නියනලද්දේය—එසේහෙයින් ඔකාසාඨීයතෙම වාවන් නම්—චන්ද්‍රාත්‍යයෙන්ම වාවකනම්—‘දණ්ඩනං’ යන මෙහි අති ප්‍රායනෙමේ නියනලද්දේය—‘චෙණිකො’ යන මෙහි ‘විණය වාදිතං විණං’—විණය, විණවෙන්; වාදිතං, වාදනයකරණ ලද්දේ විණං, විණනම්—(හේ විණවාදනයයි) ‘විණ අස්ස සි ප්‍රා’ යන වාකයෙහි ‘අස්ස’ යන ශබ්දයෙන්ම සම්බන්ධාඨීය නියා ලොප් කරණ ලද්දේය—එසේද ලොප්කළකල්හි නිකප්‍රත්‍යය විසින් නදනීය නියනලද්දේය—එසේහෙයින් සම්බන්ධාඨීයතෙම වාවන් නම්—නිකප්‍රත්‍යයෙන්ම වාවකනම්)

(මෙසේ උදහරණ දක්වා දන් වාචාවකයෙහි පස සංක්ෂිප්තයෙන් දක්වනුපිණිස ‘වාකො’ යන අදි දියබිඳි ගාථාව කිය)

31 එත්, මේ උදහරණයන් අතුරෙන්; වාකො, වාකකවස්ථා වෙහි; විභතතිපදෙහි, විභතතිපදයෙන්; යො, අභො, යම් අස්මි යෙක්; පරිදිපිතො, ප්‍රකාශකරණ ලද්දේද; සො අභො එව, ඒ අස්මි තෙමේම; නතිතෙන, නතිතප්‍රත්‍යය විසින්; වූතො ඉති, නියන ලද්දේයයි; විභාවිතො, ප්‍රකාශකරණ ලද්දේය; සො අභො, ඒ අස්මි යෙම; චචංනාම, වාවන් නම්වේ; පච්චයො පන, ප්‍රත්‍යයෙන් මවනාහි; වාවකො, වාවකනම් වේ.

(‘සදභො’ යන මෙහි දකාරය අගමවශයෙන් නියනලද්දේය ඒ දකාරය පරනිමිතින් ‘ලොපස්ථිතත්‍රාකාරෙ’ යන සූත්‍රයෙන් ඔකාරලොපය කොට එසේද ලොප්කළකල්හි අකාරගම නොව සදභොයි’ නියන ලදි අතිප්‍රායනෙමේ නියනලද ක්‍රමයෙන්ම දන්දුන්තේයි)

නම්භ වාවකයයි

32 පරසපද මාඛ්‍යානං, කතතරයෙව වතනති

අනතනො නිසු විඤ්ඤායං, භාවෙ කතතර් කමමති.

(වෙසේ තච්චාචකය දක්වා දුන් අඛ්‍යාතචකය පළමුකොට සංකෂ්පවශයෙන් දක්වනුපිණිස 'පරසපදමාඛ්‍යානං' යන අදිය කී)

32 පරසපදං ආඛ්‍යාතා, පරලෙසමපද ආඛ්‍යාතානං නෙමි; කතතර්ථව, කතීකාරකයෙහිම, වතනති, පවති; අනතනො. අනමනෙපද යනෙම; භාවෙ, භාවකාරකයෙහිද; කතතර්, කතීකාරකයෙහිද; කමමති, කතීකාරකයෙහිද; (යන)නිසු, තුන්අස්සිමති; (පවතිමසි) විඤ්ඤායං, දතපුත්තොයං.

(“පදිසුනි පකාසෙතිතිපදං” පදිසුනිසිසේසි; පකාසෙතිඉති, ප්‍රකාශකෙරේනුසි; පදං, පදනම්—“කතතෙසව්‍යානං පරස පදං පකාසකං පරස පදං” කතතෙසව්‍යානං, කතීකාරකනම්; පරස, පරයා; පදංසිසේසි; පකාසකං; ප්‍රකාශකරන්නේ; පරසපදං, පරසපදනම්—මේ අලුත්තෙමා සසි-සමුදයා පෙසසකභාවයෙන්දර්ශවමනානනයි—ඒ වනාහි අඛ්‍යාතං යනු හා තුලාඛිකරණයි—කතීනෙමේ සියලු ක්‍රියාවට සාධාරණ බැවින් පරනම්—කෙසේද? ‘දනංදෙති සිලංරකවති’ යන අදියයි—අථවා ‘පරස අත්භූතං පදං පරසපදං’ අථවා, නොහොත්; පරස, පරයානට; අත්භූතං; අත්භූත, පදං, පදයනෙම; පරසපදං, පරසපදනම්—මෙහි උතතමපුරුෂයෙහි අනමනෙපදව්‍යවහාරය නොකරණුලැබේ—කුමක්හෙයි න්දයත්? ප්‍රථම මධ්‍යම පුරුෂයන්ගේම උත්සන්න බැවිනි—එයින් කියන ලදි ශබ්ද නිකි ප්‍රකරණයෙහි—

කිවාපි අනතනො අත්භූත, පුරිසා උතතමවිතා

තවාපි ඉතරෙසාන, මුසානනතතාව තබසා

තබෙධායාරෙ ඉමෙසානං, පරායණෙහි නිරෙපිතො.

‘කමමසව්‍යානං අනතනො පදංපකාසකං අනතනොපදං’ නමමසව්‍යානං, කමමසව්‍යානම්; අනතනො, තමා; පදංසිසේසි, පකාසකං, ප්‍රකාශ කරන්නේ; අනතනොපදං අනතනො, පද නම් චේ-මෙහි පද ශබ්දය ලොප්තො ‘අනතනො’ යි කියනලදි—මෙහිද කමය එකි එකි ක්‍රියාවට සාධාරණ බැවින් අනමනමේ—කෙසේද? ‘දනං දෙති සිලංරකවති’ යන අදිය වේ—අථවා ‘අනතනො අත්භූතංපදං අනතනො පදං’ අථවා නො හොත්; අනතනො, තමානට; අත්භූතං, අත්භූත, පදං, පදය; අනතනො පදං, අනතනොපදනම්—මෙහි වනාහි ප්‍රථම මධ්‍යම පුරුෂයන්හි පරසෙසම පද ව්‍යවහාරය නොකරණුලැබේ—කුමක්හෙයින්දයත්? අනමනෙපද

33 ගොගවුරුනි ගොසදො, සකන්දබලිබතො
නිකන් වදෙ පඨමා, ජෙනෙති සඬබ්බකාරකං

34 නිවිහනති පඨමාය, ජෙනිතා කතතුකාරකං
වදෙ අප්පාචයො රූප, සිඬ්ඵලෙනොව ජයති

ව්‍යවහාරයා නමා මවුන් කෙරෙහි තහනලද බැවිනි—එයින් කියනලදී
ශබ්දනිති පුකරණයෙහි—

පඨමා මරුණිමා වෙනෙ පරසුභා නථාපිව
ඉතරෙසං නිරුල්ලතතා, නබ්බොභාරසං පච්ඡනො
ඉමසං පනිමෙසානං, පුබ්බවොභාරකොපිව
නථා සඬකර දෙසසං, සාරණතතාය සො අයං
අත්තනො පදවොභාරෙ, එස වාදෙපිනො ධූවං

‘විජුනිතබ්බතති විඤ්ඤාසං’ විජුනිතබ්බංඉති, දතයුත්තේනුපි,
විඤ්ඤාසං, විඤ්ඤාසකම්මී චේ—‘භාවෙකමනි කතතර’ යනු තුන්අක්ෂරී
යත්තේ සාරුපනිදසිනයි)

(දන් උදහරණ හා සමග විඤ්ඤාවශයෙන් පරසෙමපදය පළමුකොට
දක්වනු පිණිස ‘ගො ගවුරු’ යන ආදි භාථාවය කිය)

33 ගොගවුරුනි, ගො ගවුරුනින උදහරණයෙහි; ගොසදො,
ගොගබ්බදයනෙම; සකන්දබලිබතො, සාන්ද්‍රව්‍යප්‍රියවශ
යෙන්; නිකන්, ත්‍රිකාන්දය, වදෙ, කියන්නේය; පඨමා, ප්‍රථමා
විභක්ති නොමෝ; සඬබ්බකාරකං, සඬබ්බවහා කාරකය; ජෙනෙති,
පුකාශකෙරේ.

34 නිවිහනති, නිවිහනතිනොමෝ; පඨමාය, ප්‍රථමාවිභක්තිරයෙන්;
ජෙනිතා, පුකාශකරණලද්දවු; කතතුකාරකං, කතාකාරකය;
වදෙ, කියන්නේය; අප්පාචයො, අප්‍රත්‍යයනෙම; රූපසිඬ්ඵලෙනො
එව ජයති, රූප සිඬ්ඵල ප්‍රමාණකොට ඇත්තේම වේ.

(‘ගො ගවුරු’ යන උදහරණයෙහි ගොගබ්බදයනෙම ගොගුරු
සඬබ්බත සාන්ද්‍රව්‍ය එකට ආරෝපි ගොද්‍රව්‍යයද එහි පිහිටි විශදකාර
සඬබ්බත පුංලිව්‍යාප්තියද යන අක්ෂර කිසි විභක්තිනොමෝ වනාහි
එකවචනසඬබ්බද කතාකාරකයද යන අක්ෂර පුකාශකෙරේ—මවු
බාහුකෙරෙන් පැවති පරසෙමපදසඬබ්බත නිවිහනතිනොමෝ ප්‍රථමා
විභක්තිය විසින් පුකාශකරණලද කතාකාරකය විෂයකොට එහි විෂය
භාවයෙන්ද තලකසිකරණභාවයෙන්ද පවති—එසේහෙයින් ඒ කතාකා
රකයනෙම වාච්‍යනම්—පරසෙමපදසඬබ්බත නිවිහනතිනොමෝ වාචක

නම්-අප්‍රත්‍යක්‍ෂයෙන්ම වනාන් රූපසිසිය ප්‍රමාණකොට ඇත්තේම වේ විශේෂයාභාවක නොවේ-‘භූවාදිනො අ’ යන සූත්‍රයෙන් වානරිකෙහි “භූ ඉවෙච්චමාදිනො බාහුගණනො අප්පච්චයො හොති කන්තරි” යි කියනලදබැවින් අප්‍රත්‍යක්‍ෂයෙන්ම කාර්තුකීය කියයි නොවේද? නොකියයි-‘කන්තරි’ යන මෙයට විශේෂභාව මාත්‍රයෙන්ම කියනලද බැවින් වාච්‍යභාවය නොවනහෙයිනි-එසේහෙයිනි අප්‍රත්‍යක්‍ෂයෙන්ම රූප සිසි ‘මාත්‍රය ඇත්තේමයයි දතයුතු-“දවන්ති පවත්තන්ති ජාතාදි විසෙ සනානි එථවිසෙසිතඤ්ඤාදිඤ්ඤා” දවන්තියිසේයි; ජාතාදිවිසෙසනානි ජාති ආදි විශේෂණයෝ, එන්තිවිසෙසිතඤ්ඤා, මේ විශේෂිතව්‍යයෙහි; පවත්තන්තිඉති,පවතිත්තූයි;දබ්බං, දබ්බනම්-‘ලීනංඅපාකටංඅභ්‍යංලීඛනං’ ලීනං සිසේයි; අපාකටං අප්‍රකටවු;අභ්‍යං අවයවය;ලීඛනං, ලීඛනනම්-‘ලීන මජ්ඣිමයගිඛොඛෙතිනිවාලීඛනං’ ලීනං, අප්‍රකටවු; අභ්‍යං, අභ්‍යය, ගම යනියිසේයි,බොභෙතිඉතිවා,අවබොධකරවානුසිහෝ,ලීඛනං,ලීඛනනම්-සේ වනාහි ප්‍රාසක්‍රීයප්‍රාසක වශයෙන් ත්‍රිවිධයි-එහි ප්‍රංලීඛනය දක්‍ෂාකාරයින්-සේ මෙසේයි ‘පුරිසො-නපුංසකො-ආපොබාතු-මාතුගාමො-රුථ’ යන ආදියි භූලීඛනය දදක්‍ෂාකාර ව්‍යවහාරයින්-සේමෙසේයි ‘දෙවතා-රතනි-චපනි’ යන ආදියයි-නපුංසකලීඛනය උභය මුත්තකාකාරයින්-සේමෙසේයි ‘රූපං-චිත්තං-කල්පනං-අකඛං’ යන ආදියයි-‘සකන්තොව දබ්බඤ්ච ලීඛනඤ්ච සකන්දබ්බලීඛනං’ තො-මෙහි අර්ථසුඛොධයි-මේ විශේෂණයෙහිසිවු නොප්‍රත්‍යක්‍ෂයයි-‘තිකන්තං’ යන පදයෙහි ස්වරූප විශේෂණයයි-‘තංතං කාරණං පච්චිච්ච එති පවත්තන්ති පච්චයො’ නංතං කාරණං, ඒ ඒ කාරණය; පච්ච, නිසා; එහි සිසේයි; පවත්තන්තිඉති, පවතිනුයි, පච්චයො, පච්චයනම් ‘පච්චිච්ච සද්දනිප්පන්තිංඉනො එතිතිවා පච්චයො’ සද්දනිප්පන්තිං, ශබ්ද නිෂ්පන්නය; පච්ච, නිසා; ඉනො, මෙයින්; එහි ඉතිවා, ඒනුයිහෝ, පච්චයො, පච්චයනම්

කියනලදමැයි ශබ්දනිති ප්‍රකරණයෙහි

පච්ච කාරණං තං තං, එනනිති පච්චයාචවා
 පච්චිච්ච සද්දනිප්පන්තිං, ඉනො එනනිති පච්චයා

ලීඛනප්‍රත්‍යක්‍ෂයෙන්ම විශේෂවිභාගාදිය මත්කානමුඛමත්තදිපනිව්‍යාධ්‍යා වෙන්භා මච්ඡිත අමරසිහ කාන සද්දභ්‍යදව්‍යාධ්‍යාවෙන්ද දතයුතු-‘අගෙ ව පච්චයො අප්පච්චයො’ අච්ච, අගනමෙශබ්දයම, පච්චයො, ප්‍රත්‍යක්‍ෂයේ අප්පච්චයො, අප්පච්චයනම්-‘බාතුප්පච්චයා දි විභාගෙත රූපානිති රූපං බාතුප්පච්චයාදි විභාගෙත, බාතුප්‍රත්‍යක්‍ෂාදි විභාගයෙන්, රූපපතිඉති, නැසේනුයි, රූපං, රූපනම්-‘සිරිකකං, සිඛි’ සිරිකකං, සිදුකිරීම, සිඛි,

35 හසුසුතෙ ගොථි ගොසදො, සකඤ්ඤාලිඛිතො
භික්ඛාදි වදෙ පඨමා, භොතෙති සංඛ්‍යාකාරකං.

36 තෙව්භතති පඨමාය, භොතෙති කම්මකාරකා
වදෙ යප්පවයො රූප, සිඛිමනෙතොව ජයති.

37 භුසතෙතො භුසාතු, සත්තාසංඛ්‍යාත මා වදෙ
ක්‍රියං තංව වදෙ තෙපි, උත්තරායොව පච්චයො.

සිඛිතමි-‘රූපස්ස සිඛි රූපසිඛි’ රූපස්ස, රූපයාගේ, සිඛි සිඛිතොමෝ; රූපසිඛි, රූපසිඛිතමි-‘රූපසිඛි එව මනනා සංඝාති රූපසිඛිමනෙතො’ රූපසිඛිඑව, රූපසිඛියම; මනනා, පමාණවුමා; සංඝාති, යථෙක්ඛනසී; රූපසිඛිමනෙතො, රූපසිඛිමනනාමි-මෙහි මනනායුධදයතෙම ප්‍රමාණා යි-‘භොජනෙමනාසුඤ්ඤා’ යන භද්දියෙති මෙති-

(දන් කම්මාභියෙති ආත්මනෙපදය දක්වනමිණිස ‘හසුසුතෙ’ යන භද්දියාචාර්ය කිය)

35 හසුසුතෙගොථි, හසුසුතෙගො යන උදාහරණයෙහි, ගො සදො, ගොයුධදයතෙම, සකඤ්ඤාලිඛිතො, සාභිද්ධිවිඛිත විශයෙන්; භික්ඛාදි වදෙ, කියන්නේය; පඨමා, ප්‍රථමාවි භතතිනොමෝ; සංඛ්‍යාකාරකං, සංඛ්‍යාවහා කාරකය; භොතෙති, ප්‍රකාශනෙරේ.

36 තෙව්භතති, තෙව්භතතිනොමෝ; පඨමාය, ප්‍රථමා විභක්තිය වසින්; භොතෙති, ප්‍රකාශකරණලද; කම්මකාරකං, කම්මකාරකය; වදෙ, කියන්නේය; යප්පවයො, යප්පත්‍යයනෙම; රූපසිඛිමනෙතො එව ජයති, රූපසිඛියප්‍රමාණකොට ඇත්තේම වේ.

(‘හසුසුතෙගො’ යන මෙහි ගොයුධදයතෙම යමාදිභද්දියාදි භද්දිය සිව්භතතිනොමෝ වසාන එකවචනයධිකවද කම්මකාරකයද යන භද්දියෙක ප්‍රකාශ කෙරේ-හතබානුහුකෙරෙන් පැවති ආත්මනෙපද සංඛ්‍යාත නෙව්භතතිනොමෝ ප්‍රථමාවිභක්තියෙන් ප්‍රකාශකරණ ලද කම්මකාරකය විෂය කොට එහි විෂයභාවයෙන්ද තුලකසිකරණභාවයෙන්ද පවති-එසේ හෙයින් ඒ කම්මකාරකයතෙම වාච්‍යකමි-ආත්ම නෙපදසංඛ්‍යාත නෙව්භතතිනොමෝ වාචකකමි-යප්පත්‍යයනෙම වසාන රූපසිඛියප්‍රමාණකොට ඇත්තේමවේ විශේෂාභිවාචකනොවේ)

(දන් භාවාභියෙති ආත්මනෙපදය දක්වන්නේ ‘භුසතෙ’ යන භද්දිය කිය)

37 භුසතෙතො, භුසතෙ යන; භුසු, මේප්‍රයෝගයෙහි, භුසාතු, භුසාතු නොමෝ; සත්තාසංඛ්‍යාතං, විමයසී කියනලද; ක්‍රියං, ක්‍රියාව;

38 සබ්බකාමිභ්‍යො වච්චං නාම, විභතති පන වාචකා
ඵලං සෙසෙසාධකතෙසු, විශේෂයක වච්චවාචකා

ආබ්‍යාතවාචකං

39 බුබ්බා, ඥායෙක කරො දෙයෙක ගෙනු ධානංච නිකුතං
සතතිමෙ සාධනා ගොනති, වච්චෙ සපාචකාරකෙ

ආවදෙ, කියන්නේය; තෙ අපි, තෙවිනනිකුත; තංඵල, ඵලයාවම;
වදෙ, කියන්නේ; පච්චයො, (ය) ප්‍රත්‍යයතෙම; දුන්නතයොඵල,
කියනලද කුමආත්තේමය.

(“භුසන” යන මෙහි භු යන බාහුක්‍ෂකරෙන්පැවති ආත්මිනෙ පද
සඳ්ධිතන තෙවිනනිකුතොමෝ ගවන ක්‍රියා සඳ්ධිතන ක්‍රියාව විෂයකොට
ඵලි විෂයිභාවයෙන් පවති එසේහෙයිනි, ආවනක්‍රියාසඳ්ධිතන භාවය
වාච්‍යනම්-තෙවිනනිකුතොමෝවාචකනම්-භුබාහුකොමෝදහවනසඳ්ධිතන
ක්‍රියාවම කියයි—භාවකාරකයෙහි බාහුස්‍රිප්‍රත්‍යයානායන්සේ
විශේෂයෙන් නැති-කර්තෘවාචක ආත්මිනෙපදයතෙම වනාහි පරසෙම
පදයහා සමානබුචිත් වෙන්නොට නොකියකලද්දේයයි දනුපුතු-මෙහි
විභතතිමාත්‍රයමවෙයි)

(දුන් නිකුතලද ප්‍රයෝගයන්හි වාච්‍යවාචකසමුපස දක්වනුපිණිස
‘සබ්බකාමි’ යන අදිය කිය)

38 සබ්බකාමි, (ගො ගවජනි යන අදි) සියලුප්‍රයෝගයන්හි;
අරො, (කරනුදි) අරියතෙම; වච්චං නාම, වාච්‍යනම්වේ; විභතති
පන, විභතතිනොමෝවනාහි, වාචකා, වාචකනම් වේ, සෙසෙසු
ආබ්‍යාතෙසු, සෙසුආබ්‍යාත (ප්‍රයෝග) යන්හි; වච්චවාචකා, වාච්‍යවාච
කයෝ; ඵලා, මෙසේ, විශේෂයක, දනුපුත්තානුය.

ආබ්‍යාත වාචකයයි.

(මෙසේ ආබ්‍යාත වාචකය දක්වා දුන් නිකුතවාචකය සංපූර්ණයෙන්
පළමුකොට දක්වනු පිණිස ‘බුබ්බා’ යන අදිය කිය)

39 බුබ්බා බුබ්බා යනුද, ඥායෙක, ඥායෙක යනුද; කරො, කරො
යනුද; රදයෙක, රදයෙක යනුද; ගෙනු, ගෙනු යනුද; ධානංච, ධානං

40 බුබ්බාභි භි බුජ්ඣතිභි, වාකෙස, යො ඉති දසසිකං
පඨමායතු කතාරො, සිංඛෙ තප්පච්චයො වදෙ.

යනුද; නිඤ්ජා. නිඤ්ජා යනුද; යන, ඉමෙ සත්තසාධනා, මේ කාර
කයෝ සත්ථෙත; සභාව කාරකෙ සභාවයෙන් පැවති කාර
කවු; වච්චි, වාච්චයෙහි; හොතති, වෙත්.

('සාධ්‍යතෙ නිප්පාදිසනෙතභිසාධනා' සාධ්‍යතෙ පීඨෙයි; නිප්පාදි
යනොත්තරි, නිපදවනු ලැබෙන්නුයි; සාධනා, සාධනනම්වෙන්-(හේකර්
තාදි අභිභේදි) කිංකලදමැයි-සද්ධාසිංහෙදවිනා වෙති 'කතෙකාභි
භිහං සත්තසාධනංභාවංගතමං' සි-'බුබ්බා' යනආදි ප්‍රයෝගයෝ වනාහි
තද්වච්චයෙහි පවාරයෙන් කාරකයෝයි කියනුලැබෙත්-අථවා
'කතොදිඅභේදසාධනනිති සාධනා' අථවා, නොහොත්, කතොදිඅභේද,
කර්තාදි අභිභේද; සාධනනිති, සිංහකෙරෙන්නුයි; සාධනා, සාධනනම්
වෙන්-හේ බුබ්බා යන ආදි ප්‍රයෝගයෝයි)

(දන් සභාසාධකයන් අතුරෙන් කතීසාධක වාචකය පළමුකොට
විස්තරයෙන් දක්වන්නේ 'බුබ්බා' යන ආදිය කිය)

40 භි, විස්තරකරන්නෙමි; බුබ්බාභි, බුබ්බා යන මෙහි, බුජ්ඣති
භි, බුජ්ඣති යන; වාකෙස, වාක්‍යයෙහි; යො ඉති, යො යන; පඨ
මායතු, ප්‍රථමාවිභක්තියෙන් වනාහි; දසසිකං, දක්වනලද; කතාරො,
කතීහ; සිංඛෙ, (බුබ්බායි නිතකය) සිංහකල්පි; තප්පච්චයො, තප්
ත්තයනෙම; වදෙ, කියන්නේය.

('බුජ්ඣති' යන වාක්‍යයෙහි යශබ්දයෙන්ම සමානිප්පව්‍ය ලිඛිතවශයෙන්
අනිප්පකය කියයි. සිවිභක්තිනොමෝ සම්බන්ධකාරකයන් ප්‍රකාශකෙරේ-
බුබ්බා වාතුහුකෙරෙන් පැවති නිවිභක්තිනොමෝ සොසක ප්‍රථමානන්යෙන්
දක්වනලද කතීකාරකය කියයි 'බුබ්බා' සි නිතකය සිංහකල්පි බුබ්බාතුහු
කෙරෙන් පැවති තප්පත්තයෙන්ම එම කතීකාරකය විෂයකොට එහි
විෂයිභාවයෙන් පවති-එසේහෙයින් ඒ කතීකාරකයෙන්ම වාච්චයෙහි-
තප්පත්තයෙන්ම වාචකනම්මේථ කතීකාරකයෙහි වාච්චාවකභාවයෙන්ම
අනුත්තකතීකාරකයෙහි වනාහි මෙසේ දතයුතු- "බ්‍යඤ්ඤායති අභේදා
ඵතෙතිති බ්‍යඤ්ඤා" යනආදියෙහි 'ඵතෙති' යනකතී වාක්‍යයෙහි අබ්‍ය
තයාපිසින් නොකියනලද යුප්පත්තයානමා කතීකාරකයෙහි කරණලද
හෙයින් ප්‍රසිද්ධකල්පි යුප්පත්තයානමා කතීකාරකයෙන්ම කියනලද්දේයි)

(කම්මසාධනවාචකය විස්තරකරන්නේ "කෙසෙසා" යන ආදිය කිය)

- 43 දෙසෙකුණු, දෙසෙක යන ප්‍රයෝගයෝ; දුතරෙකුණු,

- 44 හෙතුභිථිනොත්තසමාති, වාතොත්තසමාති දැසිතං
පඤ්චමියා අපාදානං, සිංඛෙ තුප්පච්චයො වදෙ—
45 ධානංගිති භික්ෂුත්තසමාති, වාතොත්තසමාති දැසිතං
සත්තමියා ධිකරණං, සිංඛෙ තුප්පච්චයො වදෙ—

දානබලිනොත්තසමාති, වාතොත්තසමාති; අසාදානං, අසාදානං; වතුන්
යා, වතුන්ගේ; දැසිතං, දක්වනලද; සම්ප්පාදනං, සම්ප්පාදනය
සිංඛ, (දෙසෙය්විතිතනය) සිංඛලත්ති; ණ්සප්පච්චයො, ණ්සප්පනය
තෙම; වදෙ, කියන්නේය—

('දෙසෙය්' යන මේ ප්‍රයෝගයෙහි 'දානබලිනොත්තසමාති' යන වාක්‍යයෙහි
'අසාදානං' යන ලෙසදෙම සම්ප්පාදනකාරකය කියයි 'දෙසෙය්' යි කිත
කය සිංඛලත්ති දානතුනුකෙරෙන් පැවති ණ්සප්පනයතෙම 'අසාදානං' යි
දක්වනලද එම සම්ප්පාදනකාරකය විෂයකොට එන විෂයභාවයෙන් පවති-
එසේනෙයින් සම්ප්පාදන කාරකයතෙම වාචකමි—ණ්සප්පනයතෙම
වාචකමි)

(අපාදානකාරකවාචකය දක්වන්නේ 'හෙතු' යන අදිය කිය)

44 හෙතුභිථි, හෙතු යන මේ ප්‍රයෝගයෙහි; භිථිනොත්තසමාති
භිථිනොත්තසමාති, වාතොත්තසමාති; අසාදානං, අසාදානං, පඤ්ච
මියා, පඤ්චමියාත්තසමාති; දැසිතං, දක්වනලද; අපාදානං, අපා
දාන කාරකය, සිංඛ, (හෙතුභිථිතනය) සිංඛලත්ති, තුප්පච්චයො,
තුප්පනයතෙම, වදෙ, කියන්නේය—

('හෙතු' යන මෙහි 'භිථිනොත්තසමාති' යන වාක්‍යයෙහි 'අසාදානං' ලෙස
දෙස තෙම අපාදානකාරකය කියයි 'හෙතු' යි කිතකය සිංඛලත්ති හිමාතුනු
කෙරෙන් පැවති තුප්පනයතෙම 'අසාදානං' යි දක්වනලද එම අපා
දාන කාරකය විෂයකොට එන විෂයභාවයෙන් පවති එසේනෙයින් අපා
දාන කාරකය වාචකමි—තුප්පනයතෙම වාචකමි)

(අධිකරණ කාරකවාචකය විසාර කරන්නේ 'ධානං' යන අදිය
කිය)

45 ධානංගිති, ධානං යන මෙහි, භික්ෂුත්තසමාති, භික්ෂුත්තසමාති
යන; වාතොත්තසමාති, වාතොත්තසමාති; අසාදානං, අසාදානං; සත්තමියා;
සත්තමියාත්තසමාති; දැසිතං, දක්වනලද; අධිකරණං, අධිකරණය,
සිංඛ, (ධානං යි කිතකය) සිංඛලත්ති, තුප්පච්චයො, තුප්පනයතෙම;
වදෙ, කියන්නේය—

46 නැදනනි නැදියනෙ, හි වානෙස තෙව්නනියා
ක්‍රියා නැදනසබ්බානං, සිබ්බෙ සුප්පව්වයො වදෙ.

47 භාවො හි නාම ධාතුවො, ධාතුවිනාමකො ක්‍රියා
යද, ක්‍රියානාරූපෙනො, සො භාවො කාරකො භවෙ.

(‘ථානං’ යන මෙහි ‘තිථිති අස්මි’ යන වාක්‍යයෙහි ‘අස්මි’ බෙදිය නොම අධිකරණකාරකයකිනි—‘ථානං’ යි නිවැසියා සිටින ලදි ථා යන බාහුකෙරෙත් පැවති යුප්‍යායනෙම ‘අස්මි’ යි දක්වන ලද එම අධිකරණකාරකය විෂය කොට එහි විෂයභාවයෙන් පවති-එසේනෙයින් අධිකරණකාරකයනෙම වාච්‍යනම්—යුප්‍යායනෙම වාචකනම්)

(භාවසාධන වාචකය විසාරකරන්නේ ‘නැදනං’ යන අදිය කිසි)

46 නැදනාඉති, නැදනං යන මේ ප්‍රකාශයෙහි; නැදියනෙඉති; නැදියනෙ යන; වානෙස, වාක්‍යයෙහි; තෙව්නනියා, තෙව්නනියා යෙන් කියන ලද; නැදනසබ්බානං, සතුටුම්මයයි කියන ලද; ක්‍රියා, ක්‍රියාව; සිබ්බෙ, (නැදනං යි නිතකය) සිබ්බලිති; සුප්පව්වයො, යුප්‍යායනෙම; වදෙ, කියන්නේය.

(‘නැදනං’ යන මෙහි ‘නැදියනෙ’ යන වාක්‍යයෙහි තෙව්නනියා ‘නැදනං’ යන ක්‍රියාව කිසි—‘නැදනං’ යි නිතකය සිබ්බලිති එම නැදනක්‍රියාව විෂය කොට එහි විෂයභාවයෙන් පවති එසේනෙයින් නැදනක්‍රියා සබ්බාන භාවයනෙම වාච්‍යනම්—යුප්‍යායන සබ්බාන කිය කිය වාචකනම්)

(නැදන සබ්බාන ක්‍රියාව යුප්‍යායනෙම කියයි කිසිලිති ක්‍රියාව ගේම වාච්‍යය වන්නේය—කෙසේ භාවය වාච්‍යනම් වේදි? යන පොදනාව ඇතිකලිති ඒ පරිහරණය කරනුපිණිස ‘භාවො හි නාම ධාතුවො’ යන අදිය කිසි)

47 හි, සැබව, ධාතුවො, ධාතුවියනෙම; භාවො නාම, භාව නම්වේ; ක්‍රියා, ක්‍රියානොමේ; ධාතුවිනාමකො, ධාතුවිනම්වේ; යද, යමකලෙස්හි; සො භාවො, ඒ භාවයනෙමේ; ක්‍රියානාරූපෙනො, අනිත් ක්‍රියාවන් අරූපකාරකත්වයෙන්; කාරකො භවෙ, (එකලිති) කාරකනම් වන්නේය.

(‘නැදනං නොති-නැදනම්විදි’ යන අදි ප්‍රකාශයන්හි අනිත් ක්‍රියා වත් අරූපකාරකත්වයෙන් නිර්වාදකාරකයමේ-මෙයින්ද නිතකභාවයෙන් අබ්බානාභාවයෙන් විශේෂාත්මය දක්වයි-අබ්බානාභාවයෙහි

48 වච්චංනාම නිනෙපයො, පච්චයො පන වාචකො
භොරුණි රුපසද්දො, සකථාදි තිකං වදෙ.

ක්‍රියාවක් අපෙක්ෂාකොකරන්නේය එසේගෙසින් කර්ත්‍යාදිකාරකය
භෝවේ-කිතකභාවයනෙම ක්‍රියාවියෙසෙ අපෙක්ෂාකරන්නේය එසේ
ගෙසින් කර්ත්‍යාදිකාරකය වේ-මෙහිදු යඛ්‍යද නඛ්‍යදයන්ගේ නීත්‍යසම්
බකභාවයෙන් 'තද' යන පදය අධ්‍යාපාර කොට සම්බකිකවසුතු-කිය
නලදමැයි පුළුවායයිගත් විසින්—

යනති සුභා තනති පදං, තනති සුභාව යනතිව
ගොජේයා යතසද්දතං, තිච්චසම්බන්ධතාවතො.

'ක්‍රියානාරපෙකෙවා' ගතපෙහිඅනාරඛ්‍යදයබොහෝඅතීතත්ථිවැවේ-
කියනලදමැයි අභිධාන ප්‍රදීපිකා වෙයි—

අනාරං මරකචත්‍රාඤ්ඤ, වනොකායොධිගෙතුසු
බාවබානෙ විධානතේ, හෙදෙ ජිද්දෙ මනෙසාපි.

ඒ අතීතත් අනුරත් මෙහි අනතභීතෙහි වැවේ—“අනාර ක්‍රියා
ක්‍රියානාර” අනාර ක්‍රියා, අතීත්ක්‍රියාවක්; ක්‍රියානාර, ක්‍රියත්
තරුණම්—‘අගතනිකො’ යන අදියෙහි මෙන් විශේෂණයාගේ පරපද
සෙහි නිපතනය වේ—“ක්‍රියානාරං අපෙකඛතිති ක්‍රියානාරපෙකෙවා”
ක්‍රියානාරං, අතීත්ක්‍රියාවක්; අපෙකඛතිති, බලානුසි; ක්‍රියානාර
පෙකෙවා, ක්‍රියානාරපෙකඛතිමි)

(දත් සංකේපයෙන් කිතකයෙහි වාච්‍යවාචකසර්වපාද වාචකතාව
යෙන් අලපනාදි නවිපකවිභක්තින්ද දක්වන්නේ 'වච්චං නාම' ගත අදිය
කිසි)

48 කිතෙපි, කිතකයෙහිද, අභො, (කර්ත්‍යාදි) අතීතයනෙම;
වච්චංනාම, වාච්‍යනම්වේ; පච්චයොපන, (තාදි)ප්‍රත්‍යයනෙමවනාහි,
වාචකො, වාචනම්වේ; භොරුණි, භොරුණයන ප්‍රයෝගයෙහි,
රුපසද්දො, රුපඛ්‍යදයනෙම, සකථාදි, සාථාදිවු, තිකං, අතී
ත්‍රිකය, වදෙ, කියන්නේය;

(ඛ්‍යදයනෙම අධ්‍යාපාරය අපෙක්ෂා කරේ-‘භොරුණ’යන මෙහි
රුපඛ්‍යදයනෙම සාථාදිඅතීත්‍රිකය කියයි-පුළුවා විභක්තිකොමෝ
වනාහි අභිමුක්තිකාර සම්බන්ධ අලපනාතීය විෂය කොට එහි විෂයි
තාවයෙන් පවති—එසේගෙසින් ඒ විෂයිභූත අලපනාතීය වාච්‍ය
නම්-විෂයිභූත පුළුවා විභක්තිකොමෝ වාචනනම්—‘අභිමුඛං
කතා ලපනං සම්බොධනං අලපනං’ ‘අභිමුඛං කතා, අභිමුඛං

- 49 අභිමුඛිතාවසච්ඛාතං පඨමා ලපනං වදෙ
වචංආලපනං සො, පඨමා පන වාචකා
- 50 ගාච්ඡන්ති ගාච්ඡන්ති, සකස්සාදි නිකං වදෙ
පුඨකකරණ සංඛාතං, ජඪි නිබාරණං වදෙ
වචං සො නිබාරණං සො, ජඪි චිත්තනි වාචකා
- 51 ගොතෙතන ගොතමො තාත්‍ය, සද්දෙ, වුත්තනගෙනව
වදෙ සකස්සාදි නිකං, තනියා තු විසෙසනං
වචං වි සෙසනං සො, තනියා පන වාචකා

කොට, ලපනං, සියෙයි; සම්බොධනං, අමන්ත්‍රණය කිරීම, අලපනං
අලපනනම්)

49 පඨමා, පුඨමාවිභක්තිතොමෝ; අභිමුඛිතාවසච්ඛාතං අභි
මුඛිතාවසච්ඛිතයයි කියනලද, අලපනං, අලපනය; වදෙ, කියන්නේය;
සො අලපනං සො, ඒ අලපනාසීය; වචං, වාචනමිච්චි; පඨමා පන,
පුඨමා විභක්තිතොමෝ වනාහි, වාචකා, වාචකනමිච්චි

(නිර්බාරණ වාචකය දක්වන්නේ 'ගාච්ඡන්ති' යන අදිය කිය)

50 ගාච්ඡන්ති, ගාච්ඡන්ති යන මෙහි, ගාච්ඡන්ති, ගාච්ඡන්ති
තෙම; සකස්සාදි, සකස්සාදිවු; නිකං, අසීතූණ; වදෙ, කියන්නේය
ජට්ඨි, ජට්ඨිවිභක්තිතොමෝ; පුඨකකරණ සංඛාතං වෙන්කිරීමයි
නිකනලද; නිබාරණං, නිබාරණය, වදෙ, කියන්නේය; සො
නිබාරණං සො, ඒ නිබාරණාසීයතෙම; වචං, වාචනමිච්චි; ජට්ඨි
චිත්තනි, ජට්ඨිචිත්තනිතොමෝ; වාචකා, වාචකනමිච්චි

('ගාච්ඡන්ති' යන මෙහි ගාච්ඡන්තිතෙම සකස්සාදි අසීතූණ කියයි-ජට්ඨි
විභක්තිතොමෝ නිබාරණයාසීයතෙම වෙන්කිරීමයි නිකනලද
නිබාරණය විෂය කොට එහි විෂයභාවයෙන් පවති එසේගෙයින් ඒ විෂ
යවූ වෙන්කිරීමයි කියනලද නිබාරණාසීයතෙම වාචනමි-විෂයභූත
ජට්ඨිවිභක්තිතොමෝ වාචකනමි-"පුඨ විසුංකරණං පුඨකකරණං" පුඨ
සේඨි, විසුංකරණං, වෙන්කිරීම, පුඨකකරණං, පුඨකකරණනමි-"පුඨකක
රණං ඉති සංඛාතං පුඨකකරණ සංඛාතං" පුඨකකරණං ඉති, වෙන්කිරි
මයි, සංඛාතං, කියනලද්දේ; පුඨකකරණ සංඛාතං, පුඨකකරණ සංඛා
තනමි-"නිබාරණයතො ජාත්‍යාදි වසෙක නිබාරණතො අනෙකාහි නිබාර
ණං" අනෙක, මේකරණකොටගෙණ; නිබාරණයතො, නිබාරණය
යෙන්, ජාත්‍යාදි වසෙක, ජාත්‍යාදි වසෙයෙන්, නිබාරණතෙ ඉති, වෙන්කරණ
ලැබෙනුයි; නිබාරණං, නිබාරණනමි)

(විෂයභූත වාචකය දක්වන්නේ "ගොතෙතන" යන අදිය කිය)

51 ගොතෙතන ගොතමො ඉති, ගොතෙතන, ගොතමො යන, අත්‍ය

53 අරුණ නවසනිතානු, පුත්තනරයොව සඳුරෙයා
නරියා පන ගෙනෙයා, ජනනාදියසඛිතානං
ගෙනෙයා සො චම්චංනාම, නරියා පන වාචකා.

53 හුරෙනාසාගතොති සඳුර, තිතං වදනී සත්තම්
සුසත්තාරසඛිතානං, ගෙනෙයං ලක්ඛණං වදෙ.

මේපුරොගයෙති, සඳුර, (ගොතන) ශබ්දයකෙනම; පුත්තනරයෙනව,
නියතලද සුමයෙත්ම; සසඳුරාදි, සොරාදිවු; තිතං අසීතුණද;
නරියානු, නාරියාවිභනනිතොමෝවනාපි, විසෙසනං, විසෙසණ
යද; වදෙ, කියත්තෙය; සො පියෙසනෙයා; ඒ විසෙසණසීය
කෙනම; චම්චං, වාචනමිච්චෙ; නරියාපන, නාරියාවිභනනිතොමෝ
වනාපි; වාචකා, වාචකනමි චෙ.

('ගොතනනරයොව' යන මෙහි ගොතනශබ්දයගෙනම සොරාදි
අසීතුණ කියයි නාරියා විභනනිතොමෝවනාපි විසෙසණසීය විසය
කොට එහි විසයිභාවයෙන් පවති එසේහෙයින් විසයභූතවු විසෙ
සණසීයකෙනම වාචනමි—විසයිභූතවු නාරියාවිභනනිතොමෝ වාච
කනමි—මෙහි වශබ්දයකෙනම "විචිකිච්චාචිත්තාදි" යන අදියර
මෙන් අවධාරණයයි—"විසෙසිතෙවිසෙසිතබ්බං අනෙතාපි විසෙසනං"
අනෙත, මේ කරුණකොටගෙන, විසෙසිතබ්බං, වෙසෙසියුත්තු, විසෙසි
යනෙතෙති, වෙසෙසනුදාබේනුසී, විසෙසනං, විසෙසනමි)

(ගෙන වාචකය දක්වන්නේ 'අනෙත' යන අදිය කිය)

52 අරුණනවසනිඉති, අරුණනවසනියන; අනු, මේපුරොග
යෙති, සඳුරෙයා, (අරුණ) ශබ්දයාගේ අරියයකෙනම; පුත්තනරයො
චම්, නියතලද සුමඤ්ජනෙත්මය, නරියාපන, නාරියාවිභන
තොමෝවනාපි, ජනනාදියසඛිතානං, ජනනාදියසීනියතලද, ගෙනෙ
යං, ගෙනෙයාදිය කියයි, සොගෙනෙයා, ඒ ගෙනෙයාකෙනම;
චම්චංනාම, වාචනමිච්චෙ; නරියාපන, නාරියාවිභනනිතොමෝ
වනාපි; වාචකා, වාචකනමි චෙ.

('අනෙතනවසනි' යන මෙහි අනු ශබ්දයකෙනම 'සොරාදි අසී
තුණ කියයි නාරියා විභනනිතොමෝවනාපි ජනනාදියසී නියතලද ගෙනෙ
යා විසය කොට එහි විසයිභාවයෙන් පවති එසේහෙයින් විසයභූතවු
ගෙනෙයා වාචනමි—නාරියාවිභනනිතොමෝ වාචකනමි)

(ලක්ෂණ වාචකය දක්වන්නේ 'ගෙන' යන අදිය කිය)

53 හුරෙනාසාගතොති, හුරෙනාසාගතො යන පුරොගයෙති

54 ආලපනාදරයා අයුරු, වචනවලකය න සංසිතා
වාචකො පනිමෙසනතු, මනො විපාකිවාචකො

55 වචනානුචිති රයා අරයා, දුරියාදිති වචනි
අයුරු වුචිති රයා සලො, ඉතිසලො සවාචකො

සලො, (හුතත) ශබ්දයකෙමි: නිකං, අයුතුණි, වදනි, කියයි;
සතතමි, සපනමි විභක්තිරනාමෝ; කියනාරසසන්නාන ගෙනකං,
කියාපිලෙසෙය හැදිනනාත්මවගෙනවු, ලක්ඛණං, ලක්ෂණය; වදෙ,
කියත්තේය

(“හුතතසුභතො” යන මේ ප්‍රයෝගයෙහි හුතතශබ්දයකෙමි
කායාදි අනිත්‍ය භික්ෂු—සපනමි විභක්තිරනාමෝ වනාහි කායික
මය දනනාත්මව ගෙනවු ලක්ෂණය විෂය කොට එහි විෂයභාවයෙන් පවති
එසේහෙයින් විෂයභාවය ලක්ෂණය වන වාචකමි විෂයභාවය
සපනමි විභක්තිරනාමෝ වාචකමි)

(දැන් ආලපනාදිත්තේද වාචකභාවයෙන් කියනලද බැවින් ඔවුන්
වාචකභවයෙහි කියනුන්නාහුද? යන සංකල්පය වලකනුපිණිස ‘ආලප
නාදරයා’ යන ආදිය කිය)

54 ආලපනාදරයා, ආලපනාදිවු, අයුරු, අනිකරයා; වචනවලකය
වාචාපිලෙසෙයෙහි; න සංසිතා, නොකියනලද්දකය; ඉමමසංත,
මේ (ආලපනාදිපසුවීම) අනිකරයාගේ වනාහි; වාචකොපන වාච
කයකෙමි වනාහි; විභක්තිවාචකො, විභක්තිවාචකයයි; මනො
දත්තාලද්දෙය

(ආලපනාදි පසුවීමෙන් ස්වල්පයෙන් සමාසාදිවනවාචක
යන්ව අවිෂය බැවින්ද වාචකභවයන්හි නොනැන්ම වේයයි. දනගුණ-මො
වුන්ගේ වාචකභවනාහි විභක්තිවාචකයන්හි සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රතිචේද
යේහි)

(දැන් ව වාචකභවයේද? වාචකය කවරේද? ඔවුන්ගේ ස්වරූප විෂය
ය කවරේද? කුමක්හෙයින් වාචකවාචකමි වේද? යන වොනාව ඇති
කල්හි එය පහකරනු කැමැත්තේ ‘වචනං’ යන ආදි භාෂාව කිය)

55 රයා අරයා, යම් අනිකරයෙක්කෙමි; දුරියාදිති, විෂයාදිත් විසින්
වුචිති, කියනුලැබෙයි; (රයා අනිකරයෙක්) වචනං ඉති, වාචකයයි;
උචිති, කියනුලැබෙයි; රයා සලො, යම් ශබ්දයෙක්කෙමි; අයුරු,
(කම්මාදි) අනිකර, වුචිති, කියයි; සලො, ඒ ශබ්දයකෙමි
වාචකො ඉති, වාචකයයි කියනුලැබෙයි

- 1 සඛාදායකරොසිල, පිළිකිනපිලිසිතො
අප්පාදි ගුණේපෙතො, සිත්තාකාමො සුපෙසලො
- 2 කුකුළුවතො මුනිඥස, සාසනසොදයත්තො
නිසුණේ ධම්මවිනයෙ, සද්දසයාදිකෙපිව
- 3 සිසුසිත්තාපතෙ දතො, සබ්බමුදෙසනෙපිව
ජෙතො චිත්තය කම්මාදි, කරණෙව විසෙසතො
- 4 යො මජ්ඣිමනිකායස, සුනිත්තත්තසකං
අනා ගණ්ඨපදං චාරං, දසෙත්තා ඝනථානං
- 5 තස ඛො පද්මාගම, මහාථෙරස ධම්මො
සදෙව පාදවරායස, වඩ්ඪිතෙන යසසිතො
- 6 ගරුසු රතතම්මෙන, කදුච්චි අපාසිතා
අග්ගනිකා විසෙසෙන, සාසනොදයකාමිනා
- 7 මරමුවංසිකානන, නායකතොපධාරිතා
තනිසකකතපා සාදි, නානාගජ්චිවාසිතා
- 8 අවිසමංසාලකාර රුරදිත්තාභිධානිතා
ලකුඨිකාදිමහානිස, නාමනරසුතෙනව
- 9 සුණ්ඨිලක විබ්භත, නායකත්ථිරෙන මේ
නිසාය පාලකඝනං, නානා ගජ්චිතමිව
- 10 වච්චවචක ගජ්ඣ, චක්ඛිතං මනිවඝ්ඤා
කතා සිහලහාසාය, නානා නය විහාපිති
- 11 මයා තතං ගාසමාඛ්ඤං, ජිජ්ඣේ නාම නරිසුරො
පටිගග්ග අද, මය්ගං, ගරුනාම සුලඤ්ඤං
- 12 කාලිකාගජ්චක්ඛනං, ලකුඨිප මුපාගතො
සසාමරු පටිගග්ගි, චුලාලකාර නාමවා
- 13 රුරුරුරු සො චාරං, නිරුග්ගිරතනා කරං
පිතිකා සමපටිගග්ග, ගරුනාම මද්ද මේ
- 14 සද්දමුනිපාසාසක, මාඛ්ඤානං මනිවඝ්ඤං
මොක්ඛ සමසුඤ්ඤො, ලකුඨාරු පිතක පටිගග්ගි

- 15 ගාමානරණ ව්‍යාධිතා, ඒම්. මේස්. න.ම දිසාධිපො
උප්වාසයෝ පටිගාන, ගරුගාරවතනනියා.
- 16 බක්කාසං සමයකුකො මය්ගං, නානො පත්තනවිතතවා
පනොතකව්‍යවිගයා සෙනා, පනනිවානි මේ උභො.
- 17 ජොනාවෙක කප්පිනො මනනි, සඛාසිලගුණලයො
ආසුවෙදප්පි මය්ගං, චන්ද්‍රසිතබාපකො ගරු.
- 18 ඩී. ඇස්. පී. රජකරුණ, මනනිව උප්පමානසො
සිතොසාවෙක මනවුනි, සුසඛො පාසකොච්ච.
- 19 බානිස් සිල්වාබ්‍යවිපෙපාව, ඇම්. ඒ. ඩී. සිලවච්චගයො
ඇන්. සී. ඩී. සිලවාබෙකව, එම්. ඇස්. ඩී. සිලවාබ්‍යකො.
- 20 ඩී. කේ. ඩී. සිලවාබෙකව, ඇන්. පී. ඩී. සිලවච්චගයො
එම්. ඩී. සොසිසාබ්‍යවිපෙපා, ඇන්. ඇම්. උප්පසෙබරො.
- 21 පී. ඇස්. වුනිඤ්ඤසොව, පී. පී. ඇස්. බමමවබනො
පී. ජේ. ඩී. සිලවාබෙකව, එම්. ඒ. ඩී. සිලවාබ්‍යකො.
- 22 ඉමෙ කප්පියකාරක, හුනා භොවාදිනො මමං
නිකාය භාපනාදිසු, සභායාසුං විසෙසනො.
- 23 ගරුවොව මමංමානා, පිතරොව භිතාභිතා
සුරාසුරාව බ්‍රහ්මාණ්ණ, සුඛෙබ්‍ර ලොකෙ සරිපිනො.
- 24 සඤ්චතං පුඤ්ඤසම්පන්නං, ගංගා පානරණ්දිනා
පථොනතු අනුමොදිතා, නිබ්බාණ්දුර මුග්ගමං.
- 25 ඉතිනා පුඤ්ඤකමෙමන, සංසාරෙ ජනිජානියං
ලබ්‍හන සත්තසංචාසං, බ්‍රහ්මා භොමි අනාගතෙනි.